

Fyziologická regulace krevního tlaku (TK):

bezprostřední regulace TK a tím i prokrvení orgánů se zabezpečuje činností *sympatického* nervového systému (průsvit arteriol, činnost srdce); *středně* rychlou reakci oběhu na změnu požadavků zprostředkuje *renin-angiotensinový* mechanismus.

Hypertenze:

trvalé zvýšení systolického a diastolického tlaku na hodnoty 140/90 mm Hg;
Je nejčastějším **kardiovaskulárním** onemocněním.

Klasifikace hypertenze

- 1. esenciální či primární** (až 95% všech případů), u které **neznáme** příčinu (faktory genetické, nadváha, způsob života, vliv prostředí, stres aj.)

- 1. sekundární** (symptomatická) – zvýšení TK je symptomem **jiného primárního** onemocnění (např. renálního onemocnění, feochromocytomu (nádor dřeně nadledvin), podávání některých léků, či hypertenze v těhotenství).

Stadia hypertenze podle závažnosti onemocnění a přítomnosti orgánových změn (podle SZO):

I. stadium bez orgánových změn,

II. stadium s orgánovými **změnami**, např. s hypertrofií levé srdeční komory, proteinurií a

III. stadium, kdy orgánové změny jsou provázeny **poruchou** funkce orgánů (např. srdeční selhání, renální insuficiencie).

Hypertenze dělena podle výše diastolického krevního tlaku (DTK):

- lehká hypertenze (hodnoty DTK mezi 90 a 105 mmHg);
- středně těžká hypertenze (hodnoty DTK mezi 105 a 115 mmHg);
- těžká hypertenze (hodnoty DTK přes 115 mmHg).

Diastolický tlak je hodnota krevního tlaku během diastoly - **klidového** stavu srdce mezi dvěma stahy.

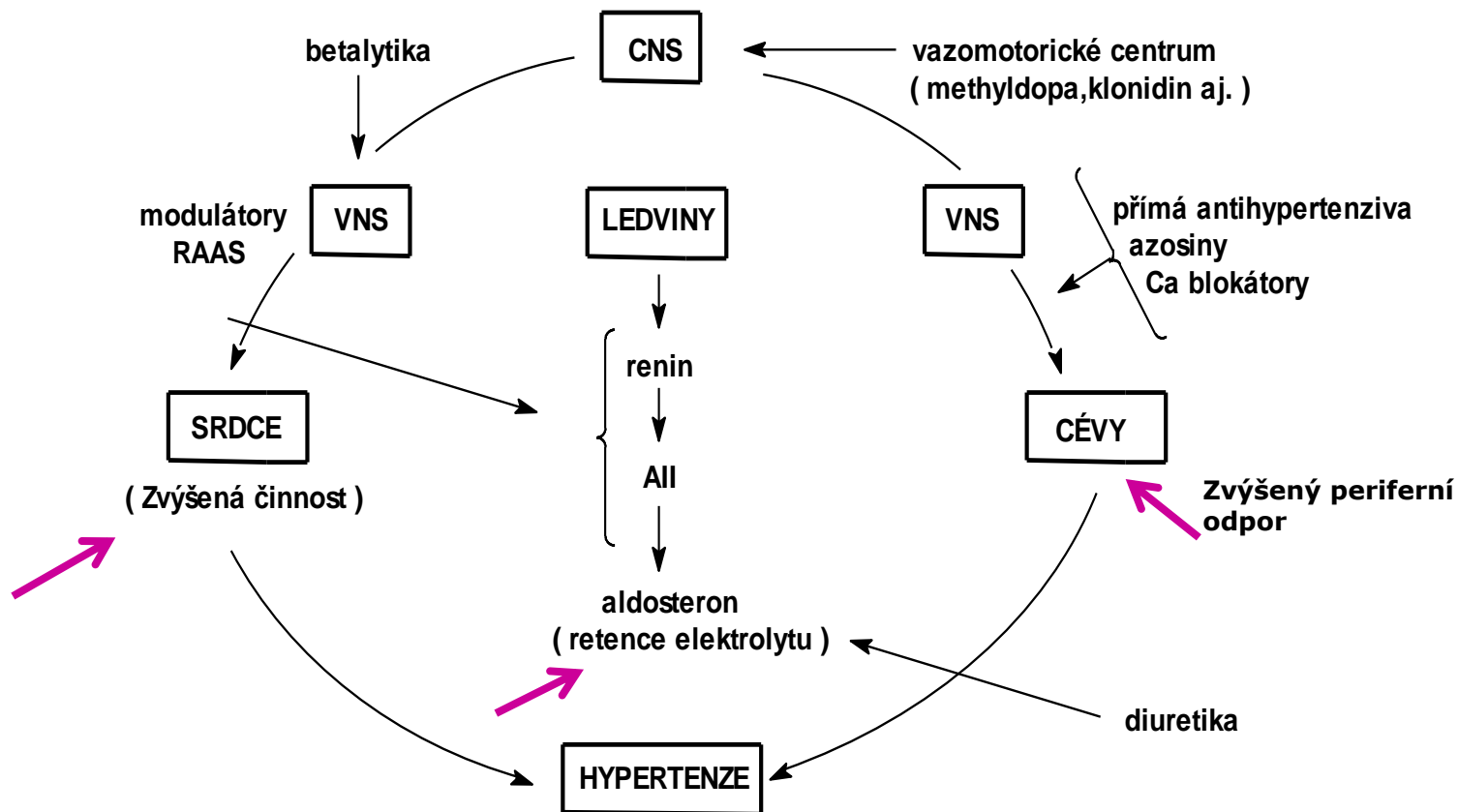
Hypertenze hlavní rizikový faktor vzniku:

- infarktu myokardu (IM);
- ischemické choroby srdeční (IČHS);
- aterosklerotických komplikací a dalších (zužování tepny až uzávěr) .

Terapie esenciální (primární) hypertenze:

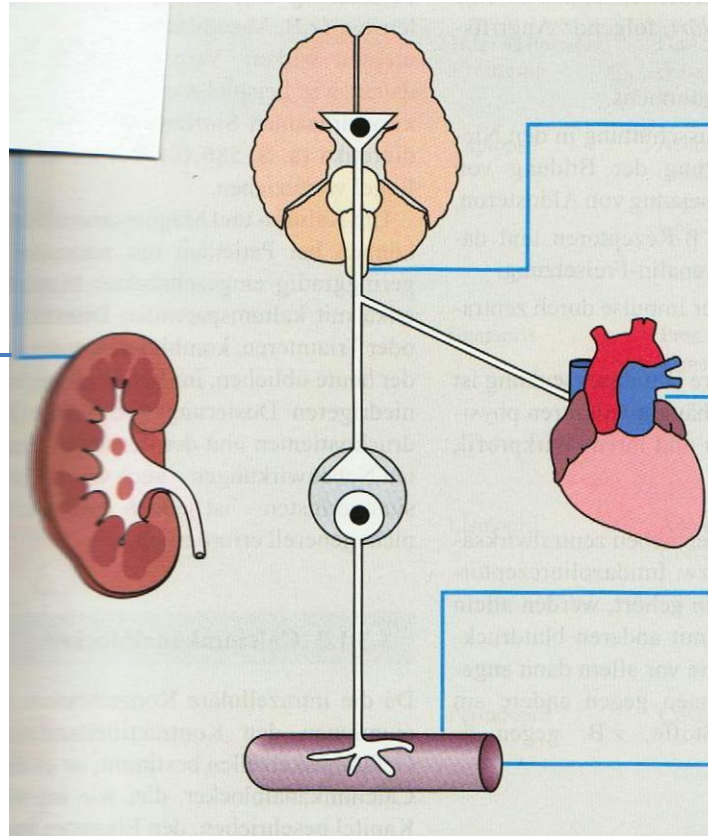
- **nemedikamentózní postupy** – omezit přísun soli, snížit tělesnou hmotnost při nadváze, vystríhat se nadměrného požívání alkoholu, přestat kouřit, vytvořit klidné životní prostředí;
- **terapie antihypertenzivy.**

Příčiny hypertenze: zvýšený srdeční **výdej**, zvýšený periferní cévní **odpor** nebo zvýšená **retence** elektrolytů.

Místo účinku antihypertenziv

Saluretika
 β -blokátory
ACE-inhibitory

Reserpin
 α_2 -agonisti
I-agonisti
ACE-inhibitory

β -blokátory

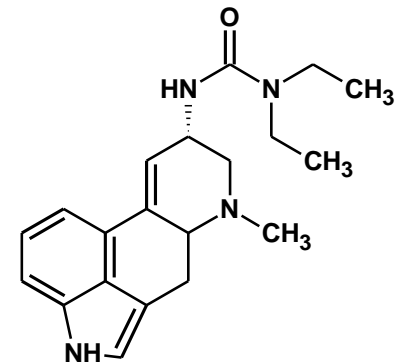
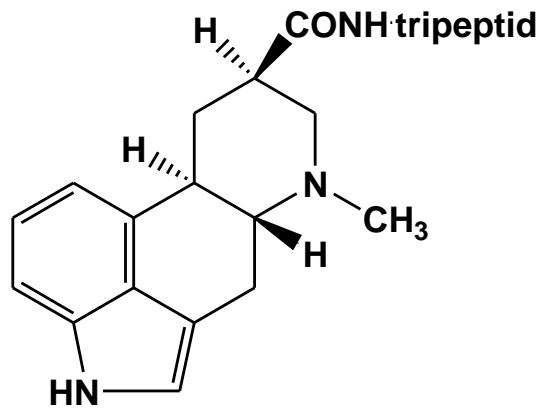
Reserpin
Guanetidin
 α -blokátory
 β -blokátory

blokátory Ca^{2+}
Saluretika

Přírodní látky

Alkaloidy: námele (*Secale cornutum*)

Dihydroergokristin - α -adrenolytický účinek, v kombinaci s jinými antihypertenzivy nebo diuretiky.

Lysurid

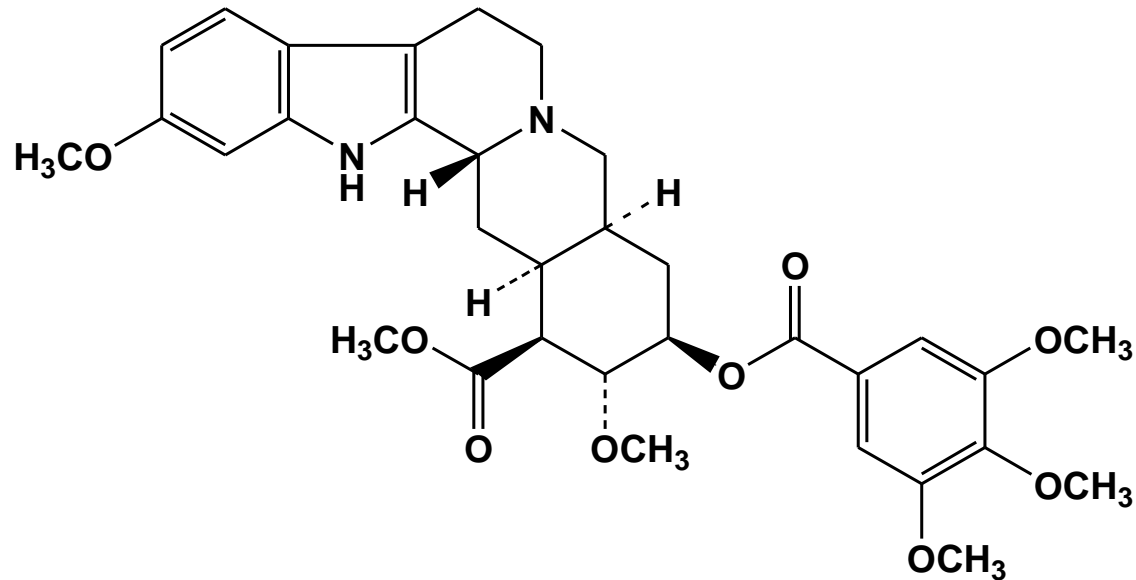
Terapeutický význam mají deriváty **kyseliny lysergové**. Farmakologické uplatnění derivátů **kys. isolysergové** se staly zajímavými teprve odhalením farmakologického účinku **lysuridu** (Parkinsonová choroba migréna a vysoké hladiny prolaktínu)

Reserpin (alkaloid rauwolfie (*Rauwolfia serpentina*))

Duální aktivita: antiadrenergní, účinek na CNS

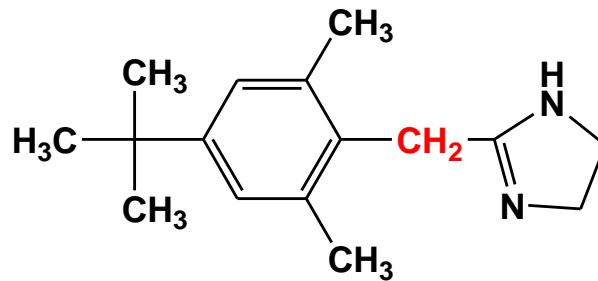
Snižuje krevní tlak, blokuje vstup katecholových a jiných aminů do vezikul (váže se na transportní proteiny vezikulární membrány, monoaminy jsou rychle rozkládány MAO).

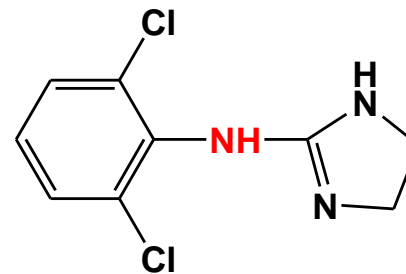
Indikace: antihypertenzivum u kombinovaných přípravků.

(Antipsychotický účinek: blokáda různých typů postsynaptických, především dopaminových a případně i serotoninových receptorů v CNS)

DERIVÁTY IMIDAZOLINU - postsynaptické α_2 a I_1 receptory

xylometazolin

klonidin (dekongesční látka)

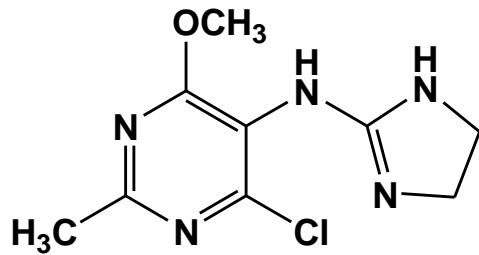
Vztah struktury a účinku

- 2- substituce aromatického jádra – elektronegativní atomy
- Výhodnější disubstituce
- Záměna CH₂ za isosterní NH skupinu
- Modifikace aromatického za heterocyklický útvar
- Lipofilita sloučenin – **průnik do CNS**

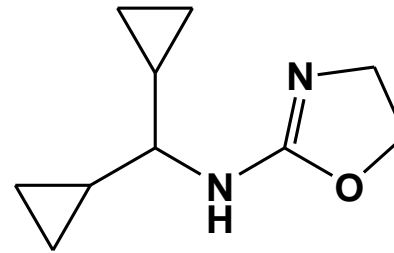
Klonidin

- Centrálním α -mimetickým účinkem stimuluje **postsynaptické α_2 i I_1 receptory** - aktivace působí **inhibičně** na eferentní sympatická vlákna, ovlivní se i baroreceptorový reflex.
  - v periferním sympatiku stimuluje **presynaptické α_2 -receptory** a jejich aktivací **snižuje výdej noradrenalinu** z nervových zakončení - snížení periferní rezistenci - vasodilatace,
  - I_1 receptory v prodloužené míše – aktivace má srovnatelné účinky se stimulací **α_2 -receptorů, je však provázená menšími nežádoucími účinky**
- Indikace:** arteriální hypertenze, terapie glaukomu - snížení nitroočního tlaku, terapie migrenózních stavů.

Moxonidin

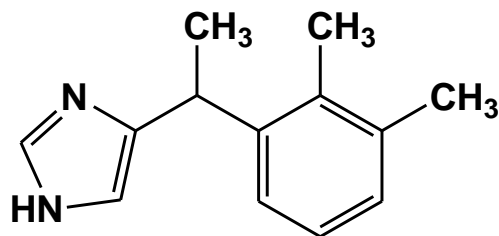
Rilmenidin

- Přednostně **stimulují I₁-imidazolové** receptory oproti α₂-receptorům.
- Vykazují **nižší** výskyt vedlejších účinků klonidinu (sedativní efekt, suchost v ústech).
- **Hypotenzní účinek:** **redukce** vylučování **norepinefrinu** i snížení aktivity plazmatického **reninu** a tím tvorby presorického angiotensinu II.

Hlavní indikace je esenciální hypertenze.

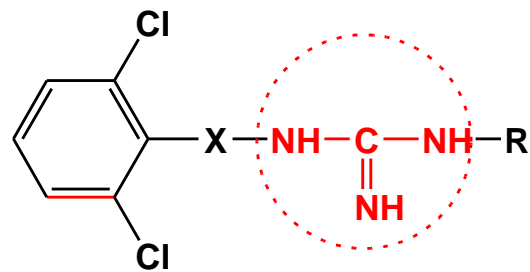
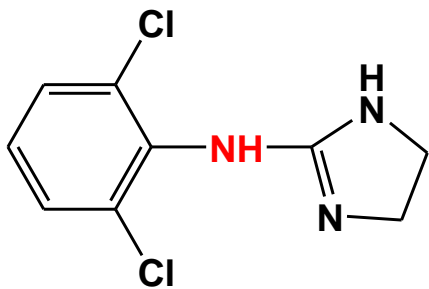
Dexmedetomid – (*R*)-(+) selektivní α_2 -sympatomimetikum

Je vysoce rozpustný v tucích, což umožňuje **rychlou** penetraci do CNS a rychlý nástup sedativních, anxiolytických, analgetických a hemodynamických účinků.

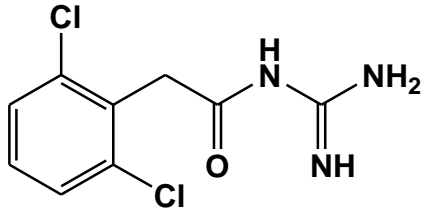
- **Presynaptické** α_2 -adrenergní receptory - **inhibuje** především **uvolnění** noradrenalinu, acetylcholinu, serotoninu a dopaminu a substance P.
- **Sedativní a hypnotické** účinky jsou zprostředkovány vazbou na α_2 -adrenergní receptory, především v locus coeruleus (skupina buněk ve stěně horní části IV. mozkové komory).
- **Indikace:** sedativum s analgetickým a myorelaxačním účinkem pro psy a kočky

DERIVÁTY GUANIDINU

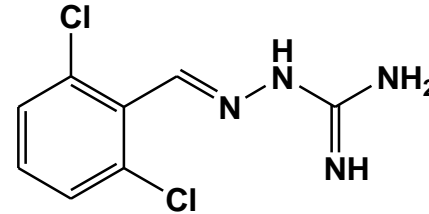

klonidin

Guanfacin

Guanbenz

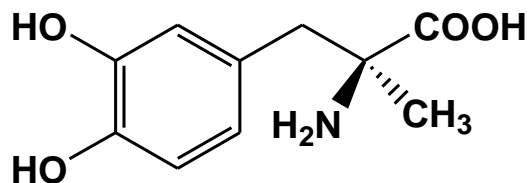

MÚ: stimulace centrálních α_2 - postsynaptických receptorů – **snížení** periferního odporu a srdeční frekvence.

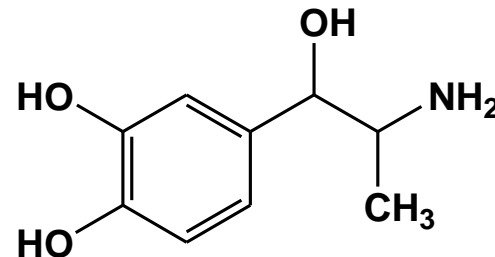
Indikace: mírné a střední hypertenze, kombinace s diuretiky

DERIVÁTY FENYLETHYLAMINU

Methyldopa - prolečivo

alfa-methylnorepinefrin (korbadrin)

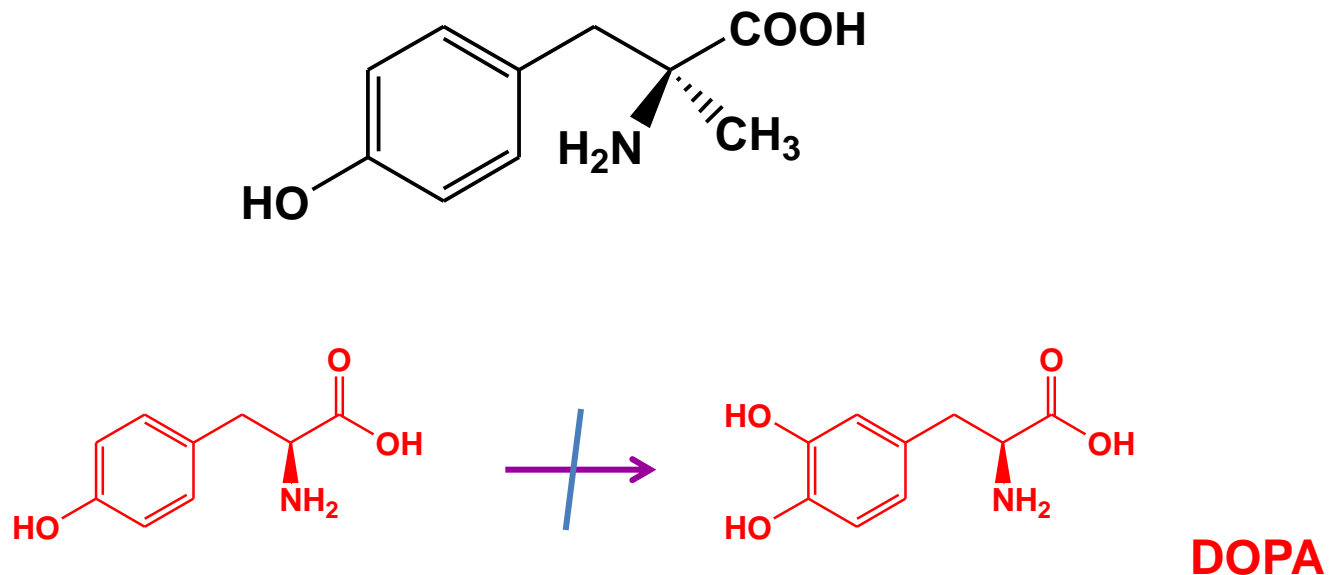

MÚ: má **výraznou** afinitu k α_2 -receptorům, a působí obdobně jako klonidin

Indikace: hypertenze všech stupňů, eventuálně v kombinaci s jinými antihypertenzivy nebo diuretiky.

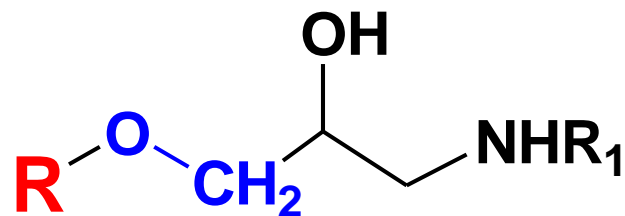
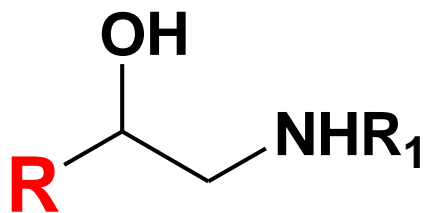
Metirosin - inhibitor tyrosin-hydroxylasy (blokuje přeměnu tyrosinu na dihydroxyfenylalanin a tím tvorbu endogenních katecholaminů).

Indikace: potlačení zvýšené tvorby katecholaminů u feochromocytomu.

ARYLAMINOETHANOLY A ARYLOXYAMINOPROPANOLY

- zpočátku léčiva anginy pectoris a poruch srdečního rytmu
- později jejich použití v terapii hypertenze – od roku 1964

R = subs. aryl nebo hetroaryl

Mechanismus účinku:

- snížení krevního tlaku je výsledkem zablokování β_1 - postsynaptických receptorů na periférii a snížení plazmatické koncentraci reninu,
- krevní tlak se snižuje pouze při chronickém podávání.

Farmakologický účinek:

- dominantním účinkem je **snížení srdeční akce a srdečního výdaje**;
- TK je ovlivněn **při dlouhodobém podávání**- snížení periferní vaskulární rezistenci;
- β -blokátory **snížují** plazmatickou koncentraci renínu;
- **zlepšuje se zásobení myokardu** – výsledek negativně chronotropního a inotropního efektu – snížení požadavku myokardu na kyslík.

Terapeutické použití β -sympatolytik (β -SL):

- **hypertenze** - β -SL patří mezi **nejčastěji** používané látky k dlouhodobé terapii;
- **arytmie** - β -SL se používají u supraventrikulárních tachykardií (týkající se oblastí nad srdeční komorou, tedy síní a oblasti atrioventrikulárního přechodu),
- **hyperfunkci štítné žlázy** - β -SL **neovlivňují** základní onemocnění, blokují však tachykardii,

Terapeutické použití β -sympatolytik (β -SL):

- **angina pectoris** a ostatní formy **ischemické** choroby srdeční – **snižují** spotřebu kyslíku myokardem, **snižují** srdeční frekvenci, a tím zlepšují **perfuzi** myokardu,
- **glaukom** - β -SL **snižují** u pacientů s glaukomem nitrooční tlak pravděpodobně snížením produkce nitrokomorové vody;
- **prevence migrény** – **blokáda** vazodilatačního účinku katecholových aminů v CNS

Beta-sympatolytika (β -SL) - rozdělení

Neselektivní β -sympatolytika – blokují receptory β_1 i β_2 .

Dělí se na:

- kompetitivní antagonisty,
- a s vnitřní sympatomimetickou aktivitou - VSA.

Selektivní β -sympatolytika – antagonizují účinky sympatomimetik na β_1 nebo na β_2 -receptorech (kardioselektivní β -blokátory).

Podobně jako neselektivní β -SL je dělíme podle přítomnosti VSA.

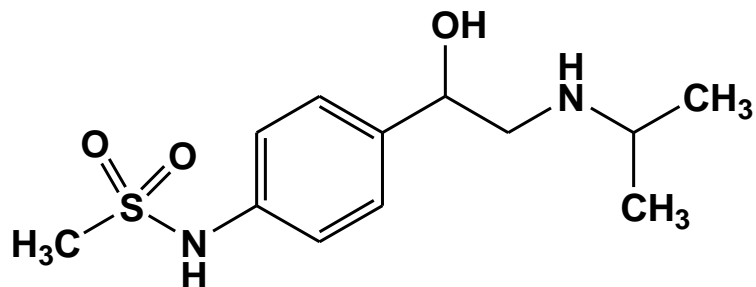
Terapeutická praxe:

- terapeutický význam mají **kardioselektivní** β_1 -SL,
- **výhodnější** než čisté kompetitivní antagonisté jsou tzv. kompetitivní **dualisté** (parciální agonisté) tj. β -SL s určitým stupněm **vlastní** VSA,
- mírná VSA **brání** výrazné bradykardii, **snižuje** riziko arytmií, zabraňuje i **výraznému** snížení inotropie.

ARYLAMINOETHANOLY

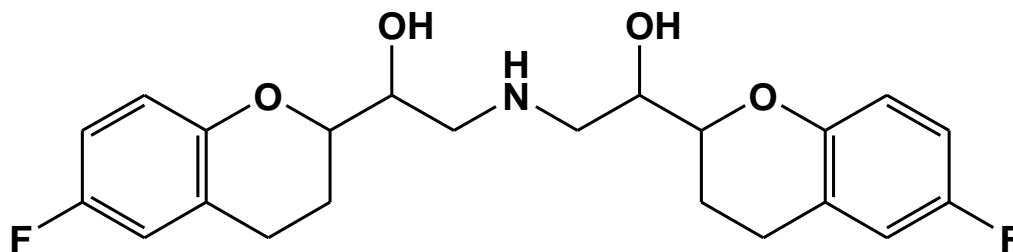
Sotalol

Indikace: ventrikulární arytmie, esenciální hypertenze a angina pectoris.

Nebivolol - kardioselektivní

- **selektivní** antagonist β_1 -adrenoceptorů III. generace bez výraznějších aktivit VSA a MSA (snížení minutového srdečního výdeje)
- vazodilatační efekt je zprostředkován stimulací uvolňování NO - aktivní oba izomery.

Indikace: u esenciální hypertenze

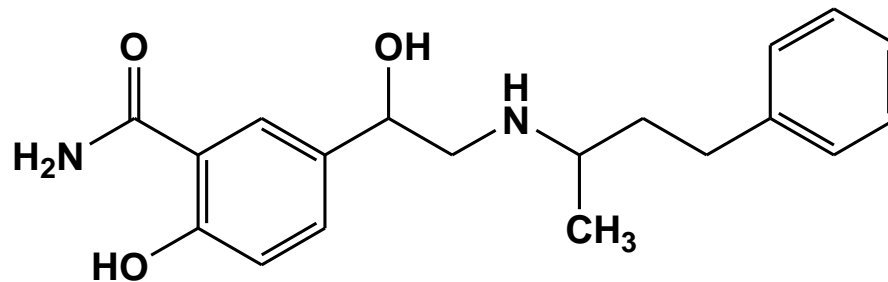
Sympatolytika s kombinovanými účinky - β -blokátory II. generace.

Základ jejich účinku:

- **blokáda** β_1 -adrenergních receptorů a **současná** blokáda receptorů α_1 ;
- ovlivnění **zpětného** příjmu noradrenalinu do nervového zakončení;
- **blokáda** vápníkových kanálů, resp. antioxidační působení.

Labetalol

- **Specifický** antagonist α_1 -receptorů (vazodilatace) a **nespecifický** antagonist β -adrenoreceptorů (β_1 i β_2) – blokáda β_1 -receptorů brání reflexní tachykardii

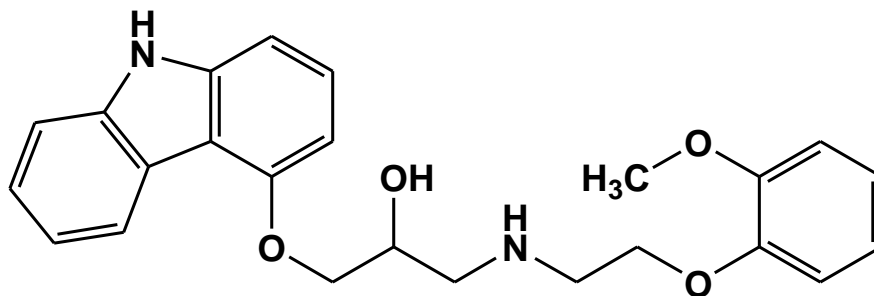

Indikace: hypertenze všeho druhu (včetně hypertenze v těhotenství)
a u anginy pectoris.

Účinnější *R,R*-izomer **dilevanol** pro hepatotoxicitu z terapie vyřazen

Karvedilol

- Blokuje α_1 - i β_1 -receptory, **není** kardioselektivní
- Blokuje **kalciové** kanály a má výrazný **antioxidační** účinek

Indikace: hypertenze, ischemická choroba

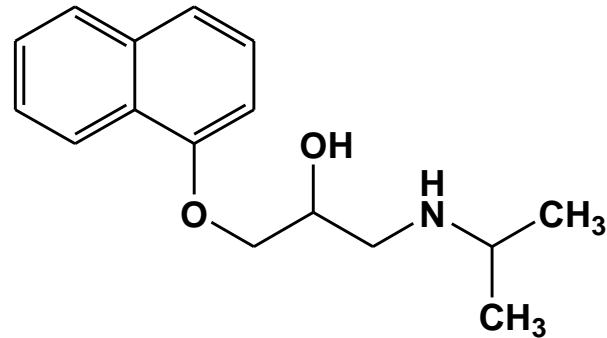
ARYLOXYAMINOPROPANOLY

Terapeutické použití:

- Hypertenze – selektivní
- Angina pectoris – bez VSA
- Antidysrytmika
- Oftalmologie – snížení nitroočního tlaku

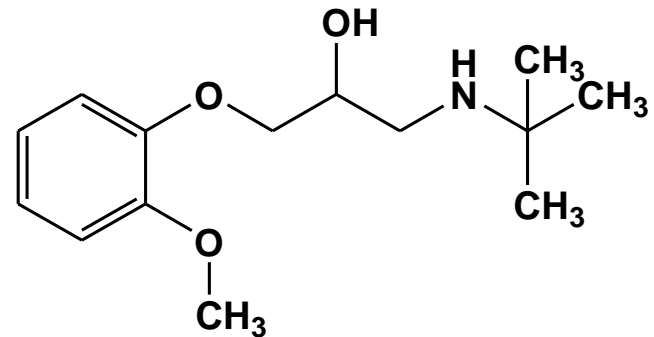
Neselektivní β_1 -SL

Propranolol - bez VSA

Indikace: hypertenze, angina pectoris, tachyarytmie, profylaxe migrény

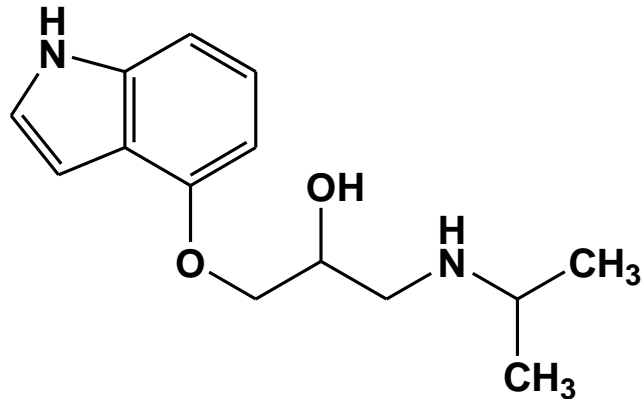
Penbutolol - vykazuje částečnou VSA

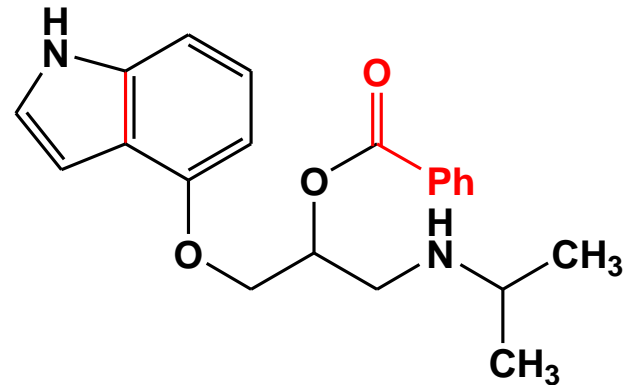
Indikace: hypertenze, angina pectoris

Neselektivní β_1 -SL

Pindolol – vykazuje VSA

Bopindolol - vykazuje VSA

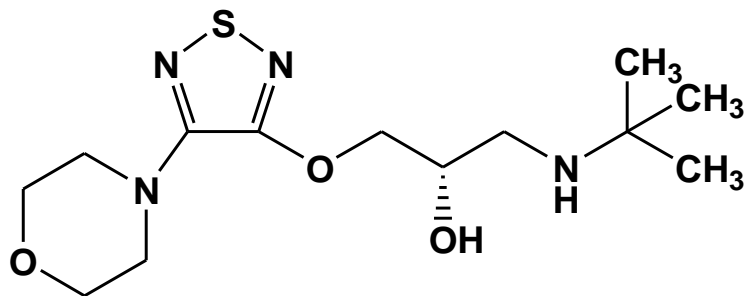
Indikace: hypertenze, angina pectoris

Výhodá látek s VSA - menší bradykardizující účinky, negativně inotropní a metabolické účinky a menší vliv na prokrvení končetin.

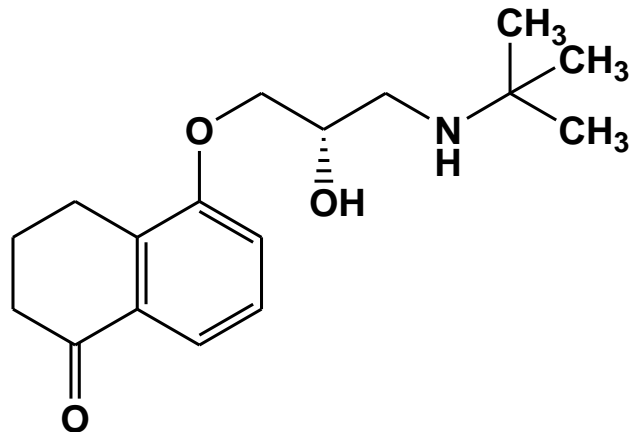
Neselektivní β_1 -SL

Timolol - bez VSA

Indikace: lokálně ke snížení nitroočního tlaku při glaukomu.

Levobunolol – bez VSA

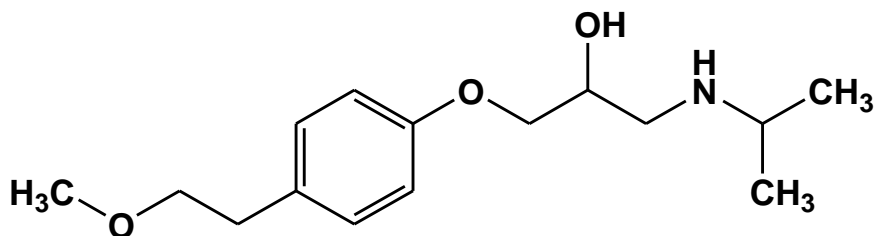

Indikace: lokálně ke snížení nitroočního tlaku při glaukomu (poškození zrakového nervu)

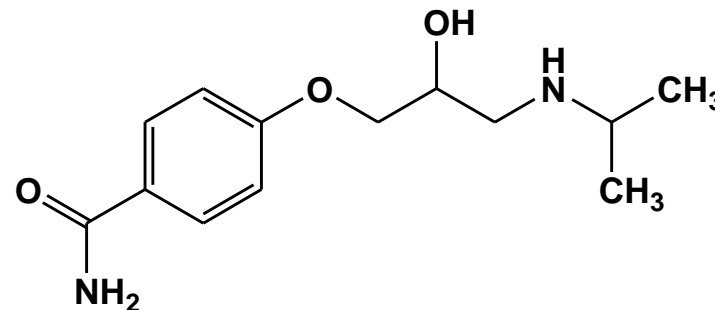
Selektivní β_1 -SL

- **Kardioselektivní** antagonizují β_1 účinky sympatomimetik a sympatické nervové stimulace
- Dělí se podobně jako neselektivní β -blokátory podle přítomnosti VSA

Metoprolol - bez VSA

Atenolol - bez VSA

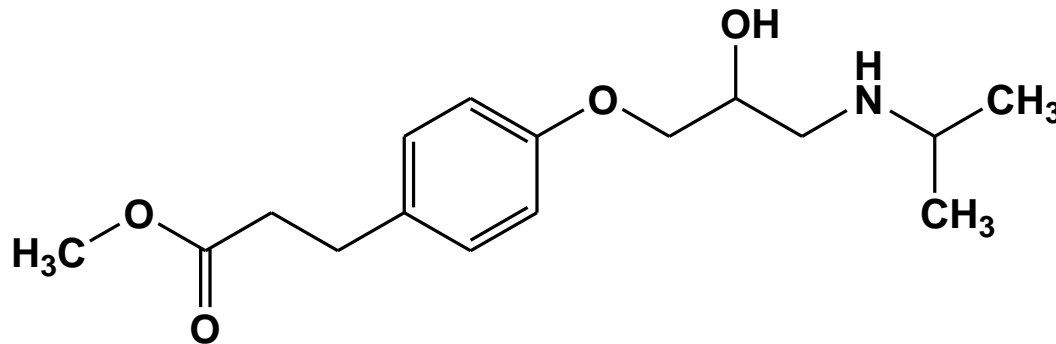

Indikace: hypertenze, angina pectoris

Selektivní β_1 -SL

Esmolol

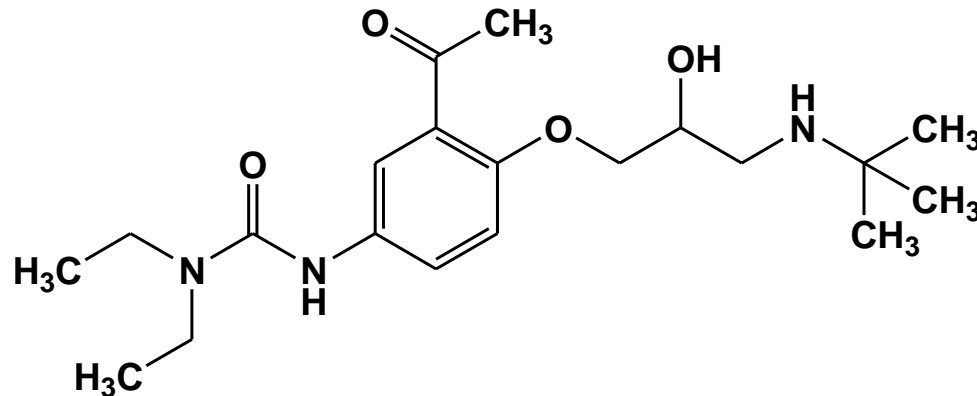
- Bez VSA a bez MSA
- Má velmi **krátký** poločas
- Podává se **i.v. ve formě infuze** (rychlý nástup účinku do 5 min, během 10-30 min odeznívá).

Indikace: antiarytmikum při supraventrikulárních arytmiích

Selektivní β_1 -SL

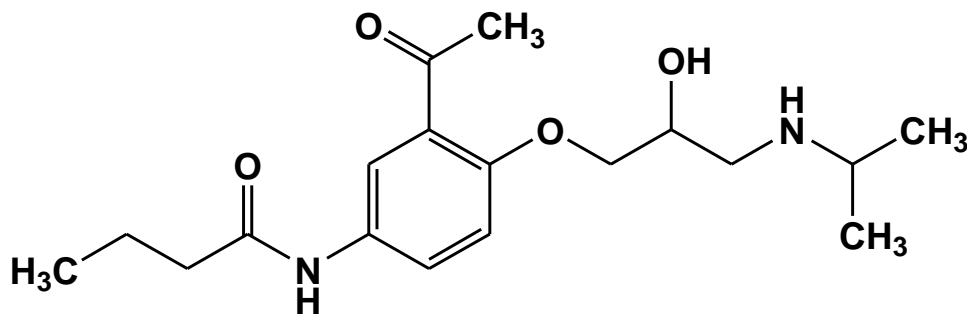
Celiprolol - kardioselektivní β -blokátor s VSA na β_2 -receptorech

Indikace: hypertenze u pacientů s poruchami periferního prokrvení.

Selektivní β_1 -SL

Acebutolol – slabá VSA

Indikace: hypertenze, tachykardie, profylaxe anginy pectoris

Selektivní α_1 -sympatolytika (α_1 -SL)

MÚ: inhibice postsynaptických α_1 receptorů

- ❑ Selektivní α_1 -SL - vykazují přibližně 1000krát **vyšší** afinitu k receptorům α_1 než α_2
- ❑ Blokádou α_1 -receptorů v **hladkých** svalech cév dochází k **vazodilataci arterií i vén**, ke snížení periferního odporu i snížení předtížení (preload, náplň srdeční komory na konci diastoly).
- ❑ α_1 -SL **nezpůsobují** na rozdíl od jiných vazodilatačních látek **výrazné reflexní** zvýšení srdeční frekvence (je zachována funkce presynaptických α_2 -receptorů, tedy **zpětnovazebná** inhibice uvolňování noradrenalinu z nervového zakončení).

Selektivní α_1 -sympatolytika (α_1 -SL)

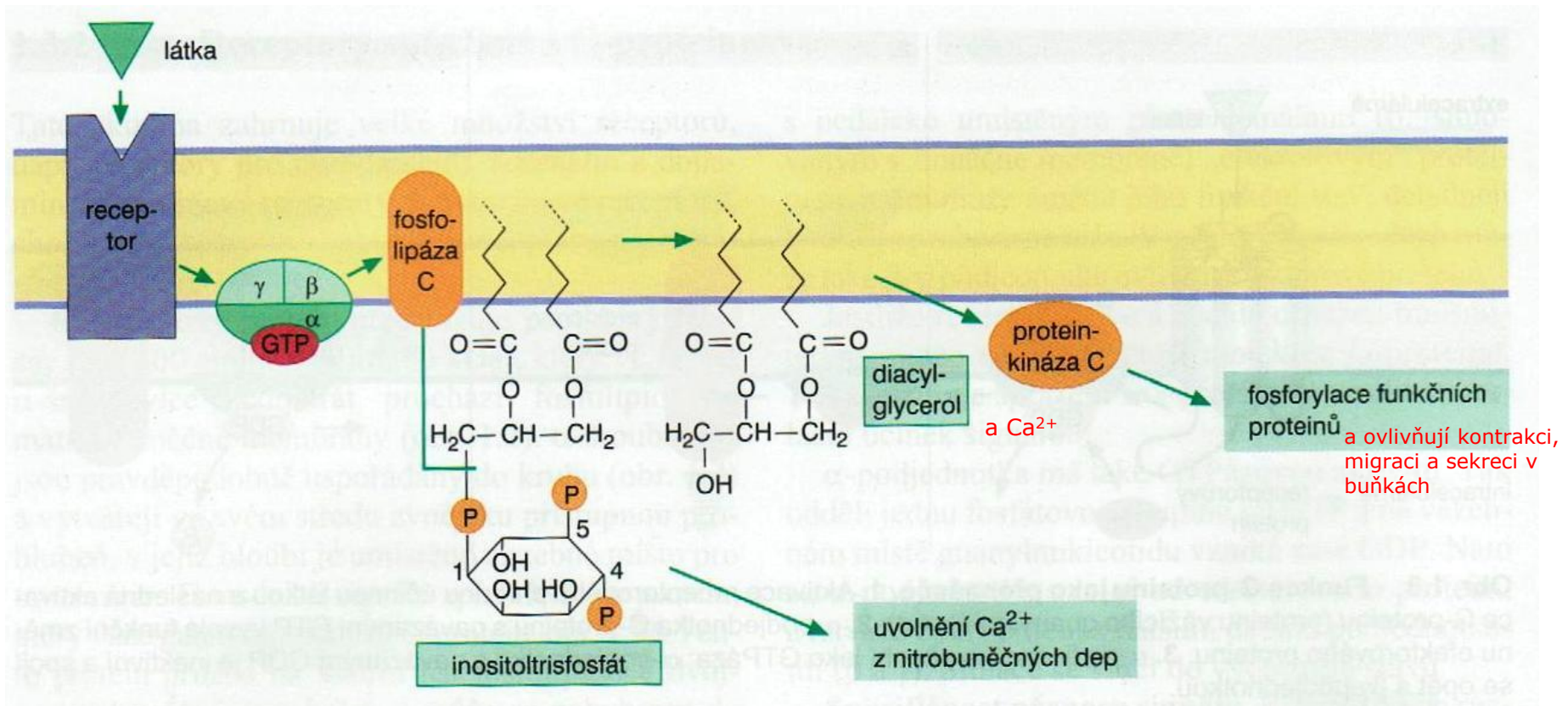
- ❑ Snižují krevní tlak jak **vestoje**, tak **vleže** a více snižují **diastolický** než systolický tlak.
- ❑ **Při kardiovaskulárních onemocnění** je výhodný příznivý vliv α_1 -SL na **metabolismus** (**snižují** koncentraci LDL-cholesterolu a triglyceridů a zlepšují metabolismus glycidů).
- ❑ Jednotlivá α_1 -SL mají **stejně farmakodynamické účinky**, liší se především svými **farmakokinetickými vlastnostmi**.

Nežádoucí účinky - jsou u všech α_1 -SL obdobné.

- Nejzávažnější je „fenomen **první** dávky“ (souvisí s **výraznou** venodilatací), tj. výrazný pokles krevního tlaku po počáteční dávce.
- Z **dalších** jsou uváděny např. nevolnost, závratě, bolesti hlavy, ospalost, pocení, průjmy aj.

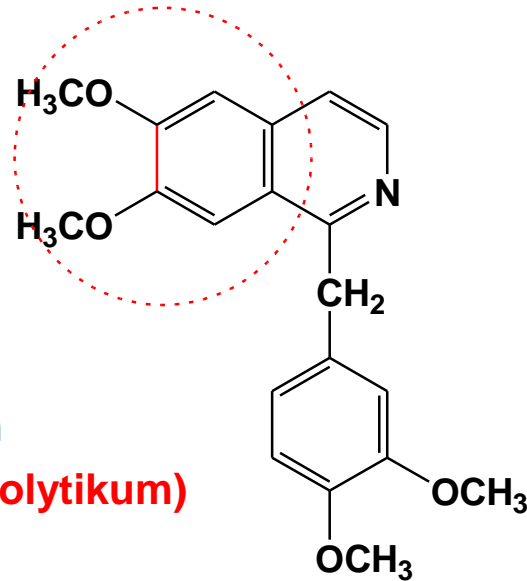

Stimulace fosfolipázy C po aktivaci α_1 -receptorů

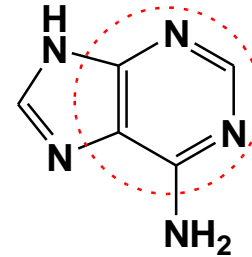

Fosfolipáza C – efektorový protein uvolňuje z fosfatidylinositolu inositoltrifosfát (IP_3)
 IP_3 zvyšuje koncentraci Ca^{2+} - sekrece žláz (M_3), zvyšuje tonus hladkého svalstva (α_1)

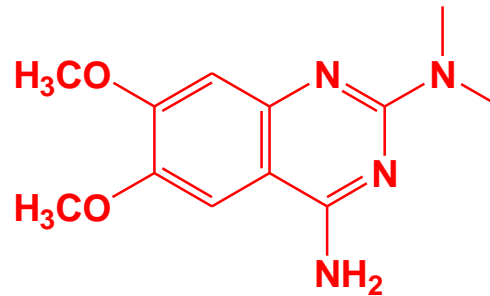
AZOSINY A JINÁ HETEROCYKlickÁ ANTIHYPERTENZIVA

papaverin
(myotropní spazmolytikum)

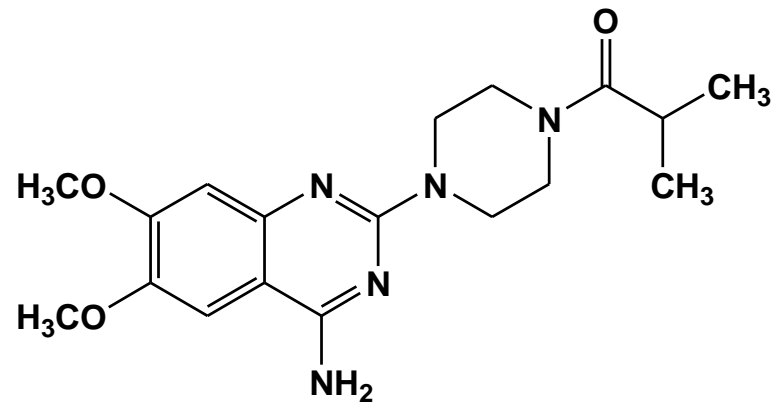
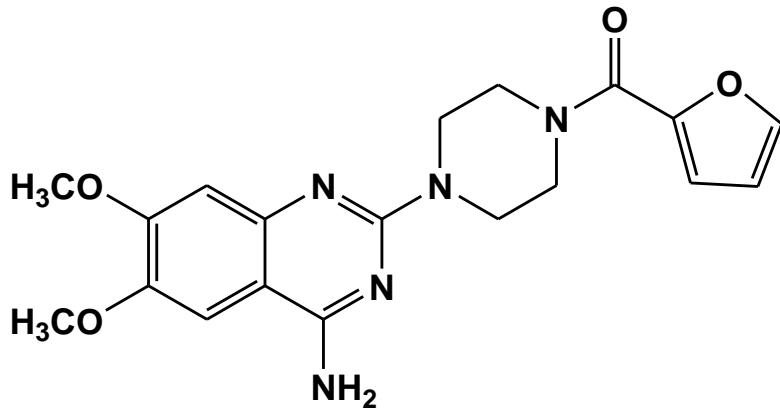
adenin
(cAMP – vazodilatans)

azosiny /obecná struktura)

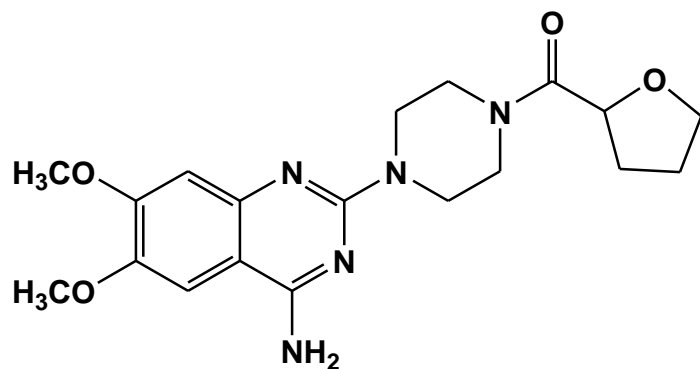
Prazosin

- Má relativně krátký poločas
- **Blokuje** jen postsynaptické α_1 - receptory - **snižují** periferní odpor.

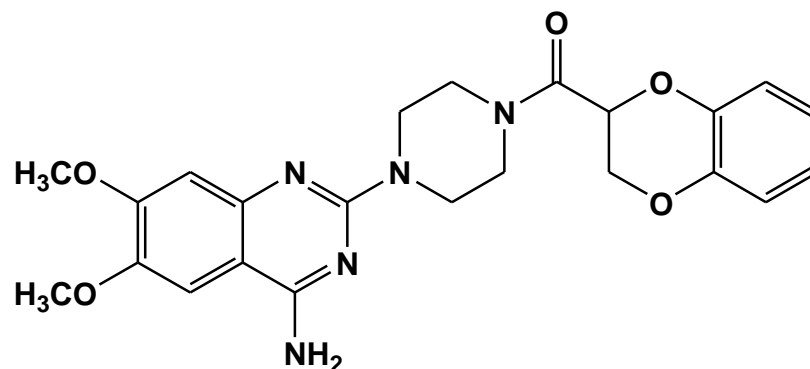

Metazosin (Čs. látka)

Terazosin

Doxazosin

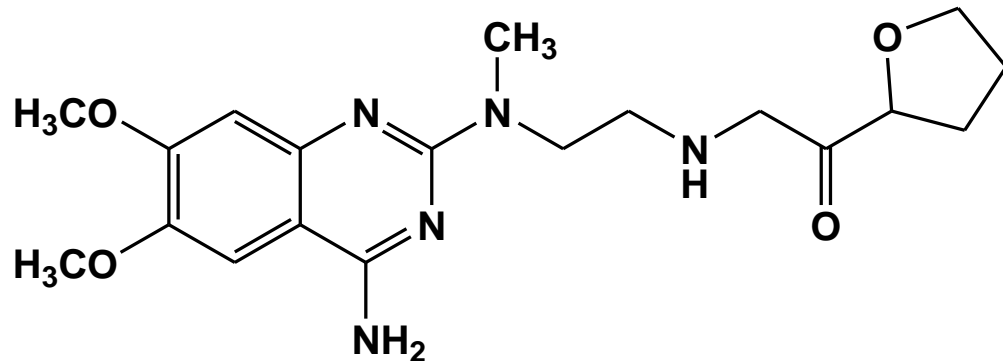

Mají **stabilnější** účinek a **výhodnější** farmakokinetické vlastnosti, které dovolují podávání **1 krát denně**

Indikace: hypertenze

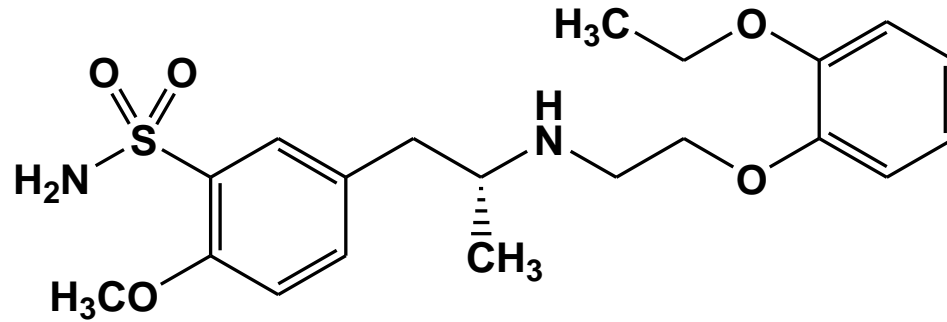
Alfuzosin

- **Nepůsobí** výrazně antihypertenzně
- Je α_1 -SL s **uroselektivním** účinkem.
- **Blokádou** α_1 -receptoru **prostaty** a **krčku** močového měchýře se **snižuje** napětí hladkého svalstva v této oblasti – **příčina** častého vyprazdňování močového měchýře (blokádu alfa-1-receptorů prostaty a krčku močového měchýře).

Indikace: poruchy močení u benigní hyperplazie prostaty (BHP)

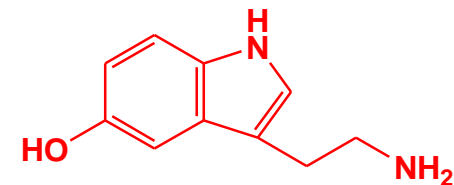
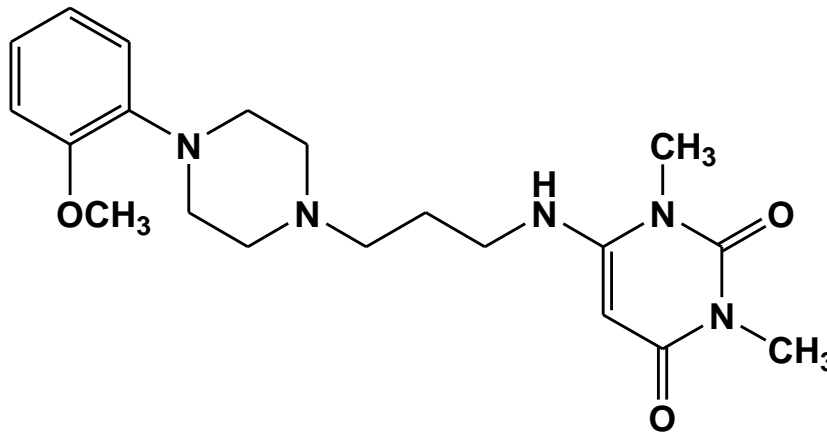
Tamsulosin - α_1 -SL s uroselektivním účinkem.

Indikace: benigní hyperplazie prostaty

Urapidil

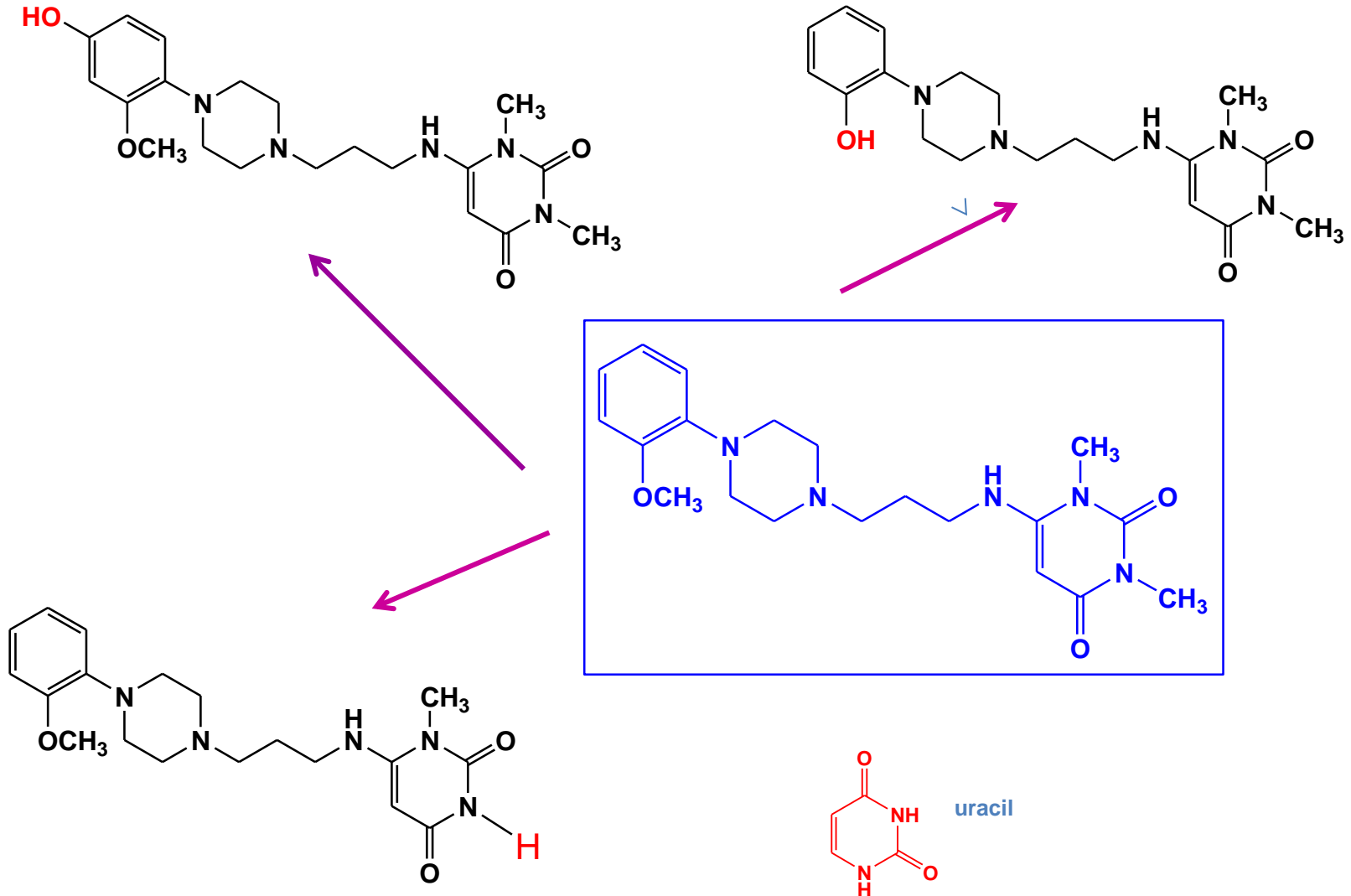
- Blokuje **periferní** α_1 -receptory
- V CNS **aktivuje** receptory pro serotonin (5-HT_{1A}) a centrálním mechanismem snižuje aktivitu sympatiku, vyvolávají periferní vazodilataci

Indikace: lék s **rychlým**, téměř okamžitým nástupem efektu a s relativně rychlým **odezníváním** účinku je předurčen pro léčení **emergentních** hypertenzních stavů.

Nově je studovaná možnost jeho využití v terapii symptomů **BHP**.

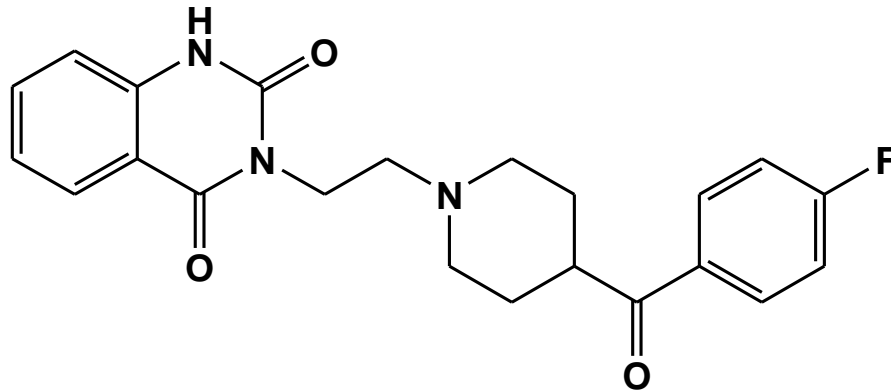
Metabolismus urapidilu

Ketanserin - duální mechanismus účinku:

- přednostně blokádu serotoninových **5-HT_{2B}**- receptorů – **blokuje** vasokonstrikci mechanismem **uvolnění** NO z cévního endotelu, (**5-HT_{2A}** receptor vasokonstrikce),
- a jen v menší míře blokuje periferní **alfa₁** - adrenoreceptory.

Zevní aplikace: **antagonizuje** serotoninem v místě aplikace **vyvolanou**
vazokonstrikci:

- zlepšuje mikrocirkulaci a zvyšuje transport kyslíku - **urychluje granulaci**, např. u bércových vředů a proleženin.

BLOKÁTORY VÁPŇÍKOVÝCH KANÁLŮ (BVK)

Proces kontrakce hladkého svalu:

- závisí na **intracelulární** koncentraci vápníkových iontů, které jsou transportovány „**pomalými napěťově závislými vápníkovými kanály**“,
- **zvýšená** koncentrace těchto iontů v cytoplazmě **zesiluje** reaktivitu kontraktilního systému a dochází k vazokonstrikci.

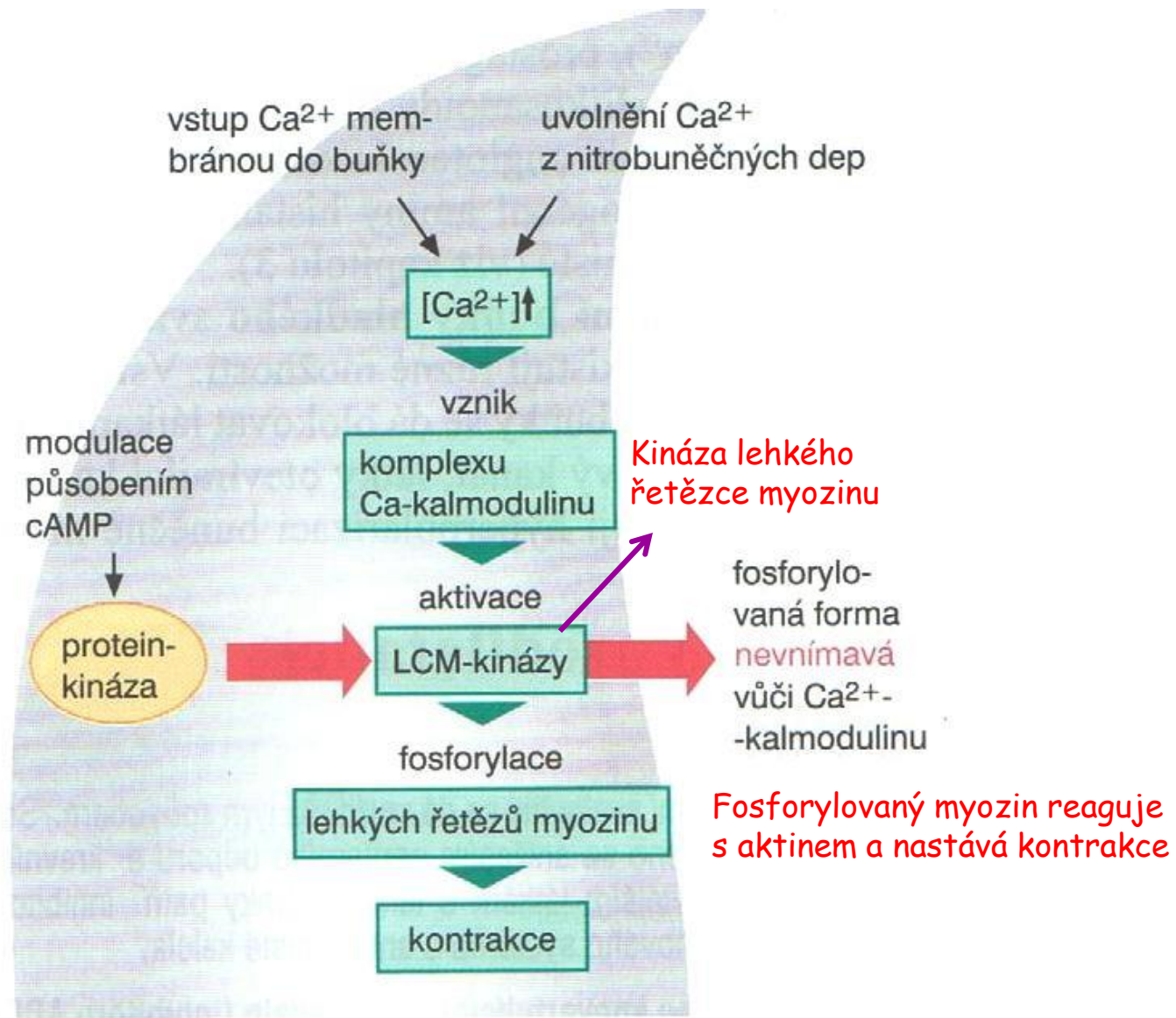
Na srdečních a cévních svalových buňkách jsou dva typy kanálů:

- **kanály typu L** - otevírají se na **delší** dobu (ve zvýšeném počtu se vyskytují v myokardu a hladkém svalstvu);
  - **kanály typu T** - otevírají se pouze **krátkodobě** (SA uzlu)

BVK

- Specificky **inhibují** průnik iontů Ca^{2+} **napětově řízenými hlavně kalciovými L kanály**
- **Ovlivňují** buňky **arteriálních hladkých svalů** a **kontraktilních a vodivých** buněk myokardu.
- **Nižší** kontraktilita - **pokles** spotřeby kyslíku **v myokardu**
- **Snížení** koronárního cévního odporu
- U **hladkého** svalstva, zvláště **vaskulárního** způsobují **relaxaci**.
  - *Nepůsobí na příčně pruhované svaly – nedochází k pravidelným změnám elektrického napětí membrány !*

Od zvýšení intracelulární koncentrace Ca^{2+} až po kontrakci buňky hladkého svalu

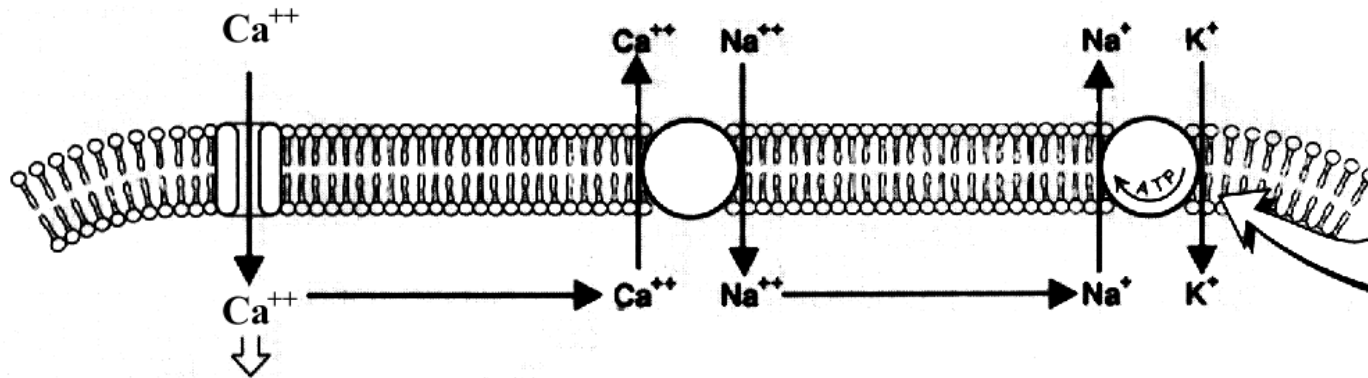

BVK

Napětím-řízený
Ca kanál

$\text{Na}^+/\text{Ca}^{++}$
protitransport

Na^+/K^+
ATPáza

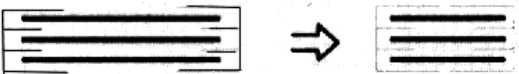

3 Ca je odstraňováno re-uptakem do sarkoplazmatického retikula a extracelulárně výměnou za Na

4 nadbytek Na je odstraňován Na/K ATPázou

Ca^{++} depo
(Sarcoplasmic
reticulum)

↑ volný Ca

Myofibrils

1 influx vápníku intracelulárně vede k uvolnění podstatně většího množství Ca ze sarkopl. retikula

2 vzestup koncentrace Ca iniciuje proces kontrakce

BVK typu L

- Dělení podle chemické příbuznosti na **dihydropyridiny** (amlodipin, felodipin, nifedipin, nimodipin, aj.) a **nedihydropyridinovou** skupinu (verapamil, galopamil, tiapamil, a diltiazem).
- **Dihydropyridiny** - výrazný vazodilatační účinek, vyšší permeabilita cévní stěny - souvisí s možným otokem dolních končetin. Zcela zanedbatelný je efekt na srdeční kontraktilitu a vedení.
- U **druhé** skupiny převládá díky vazbě na kardiomyocyty a specializované buňky účinek na srdeční kontraktilitu (negativně **inotropní**), dále efekt na zpomalení tvorby vzruchu v sinusovém uzlu (negativně **chronotropní**) a na vedení vzruchu (negativně **dromotropní**). Efekt na cévní stěnu je jen velmi malý.

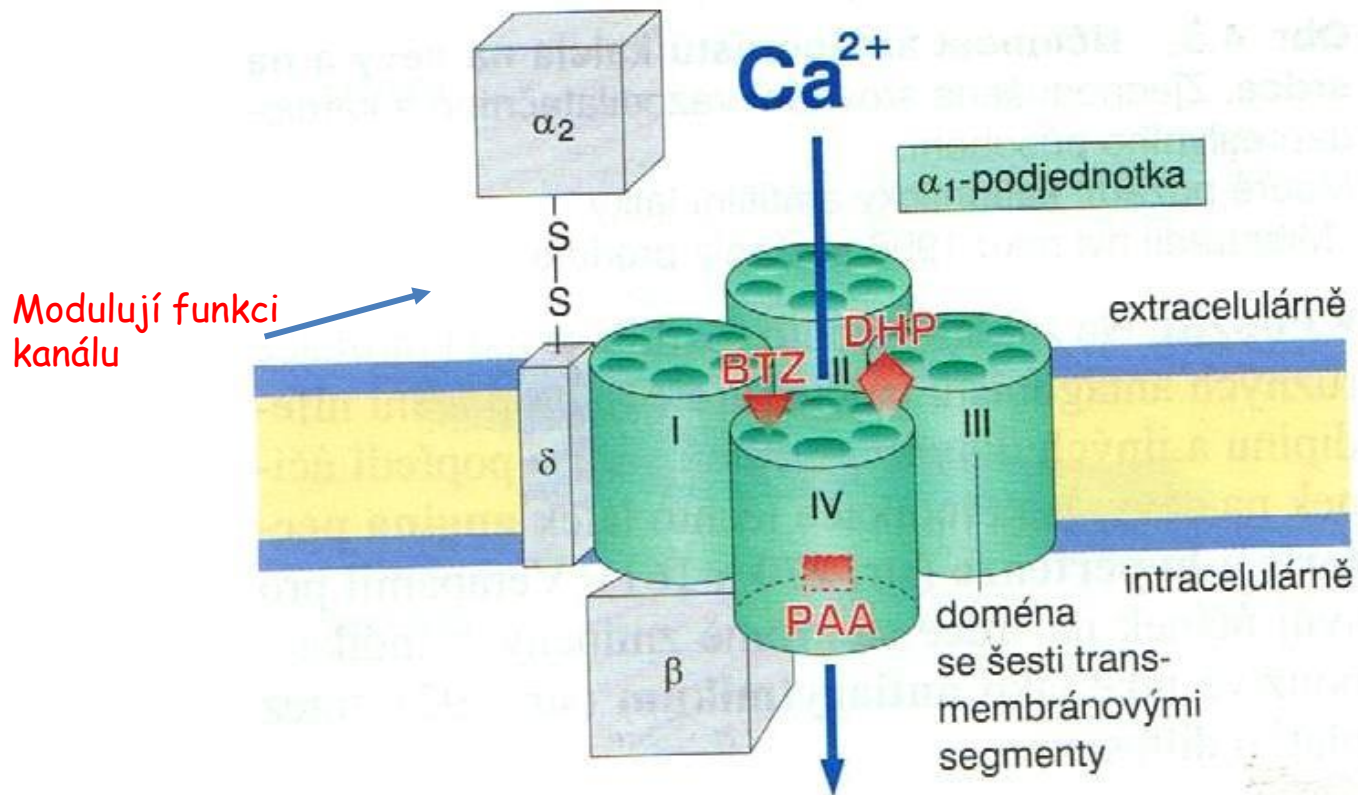
Hlavní terapeutické uplatnění BVK:

angina pectoris,

hypertenze a srdeční arytmie,

a poruchy kognitivních funkcí(cerebrální vazodilatační efekt).

Kalciový kanál typu L v srdci s vazebnými místy pro Ca^{2+} -antagonisty

DHP: vazební místo pro dihydropyridiny
BTZ: vazební místo pro benzothiazepiny
PAA: vazební místo pro fenylalkylaminy

Lüllmann H. a kol. Farmakologie a toxikologie,
Grada, 1999, str. 143

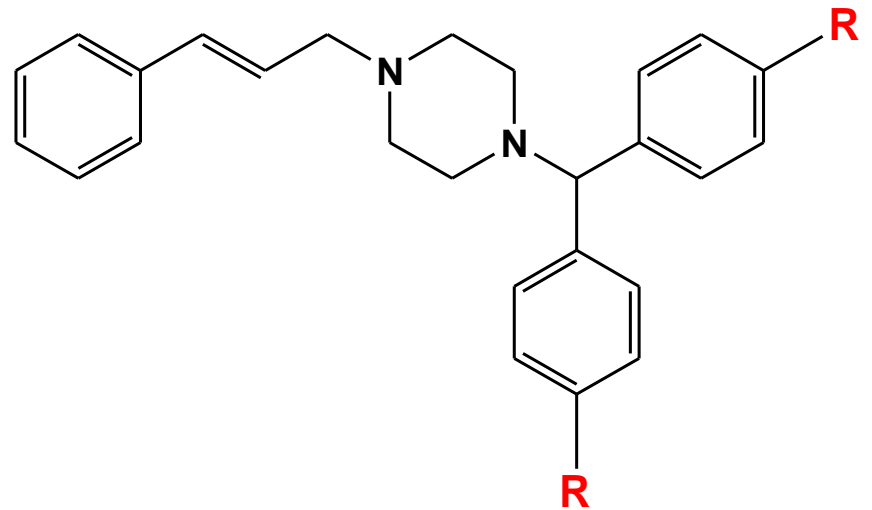

Deriváty fenylalkylaminu - I. generace BVK

- Mají vazebné místo **uvnitř** na cytosolové straně kalciového kanálu a jsou hydrofilní.
- **Jsou kationticky-amfilní sloučeniny.**
- Mají **depresivní** účinek na myokard, **snižují** sílu kontrakce myokardu, způsobují **zpomalení** tvorby vzruchu v sinusovém uzlu (negativně chronotropní) a na **vedení** vzruchu (negativně dromotropní).
- Účinek na **cévní stěnu** je jen velmi malý (permeabilitu cévní stěny spíše snižují).

Cinnarizin R = H

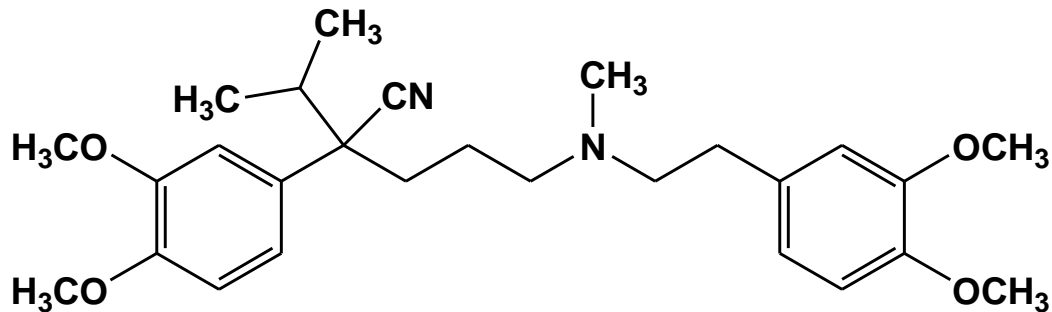
Indikace: u periferních a cerebrálních poruch prokrvení, závratí a zvracení a antivertiginóza (antihistaminový efekt).

Flunarizin R = F

Indikace: profylaxe migrény a závratí (vertigo).

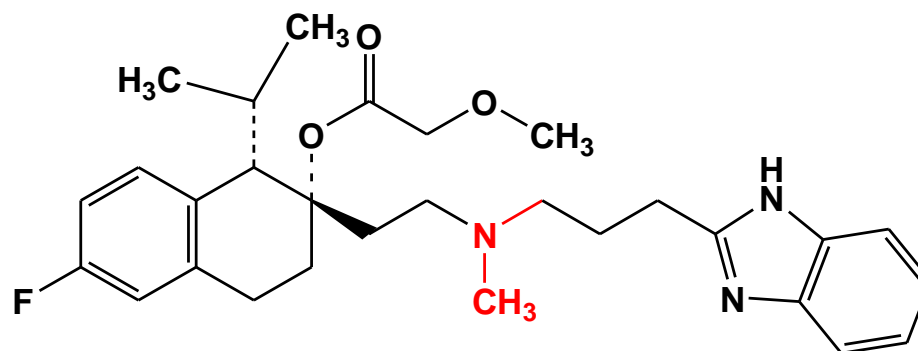
Verapamil - v terapeutických dávkách ovlivňuje **hladké svaly i svaly myokardu** (inhibuje depolarizaci sinusového uzlu a AV-uzlu) (*S*)-(-) je úč.

Indikace: angina pectoris, určité typy arytmíí i hypertenze a jako **alternativa** β -blokátorů v prevenci po infarktu myokardu.

Nežádoucí účinky: bradykardie, AV-blok, nesmí se podávat **současně** s β -sympatolytiky (zvyšuje se neg. působení na srdce).

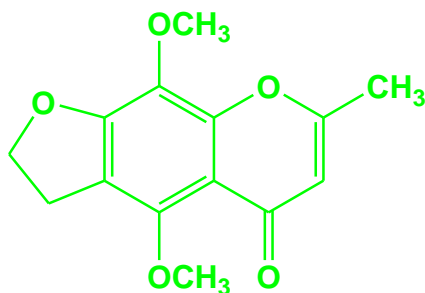
Mibefradil- kalciový blokátor **III. generace**, jeho působení je dáno přednostně blokadou napěťově závislých **T-kanálů**.

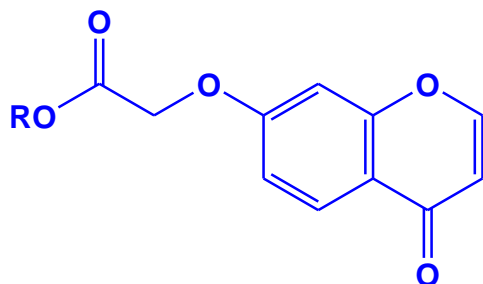
Indikace: hypertenze a městnavá srdeční nedostatečnost.

NÚ: pro riziko lékových interakcí je stažen z oběhu (současné podávání s beta-blokátory, antihyperlipidemiky nebo cytostatik – léčiva metabolizovaná CYP2D6 a CYP3A4).

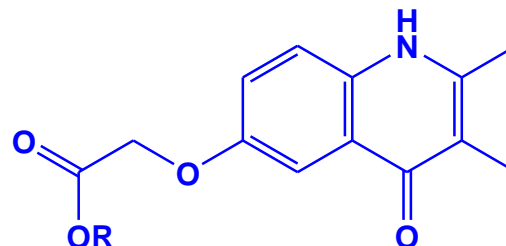
Geneze dihydropyridinu

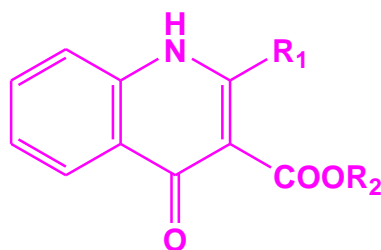
khellin (vazodilatans)

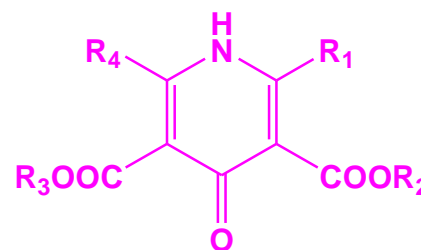
chromony (parenterálně úč.)

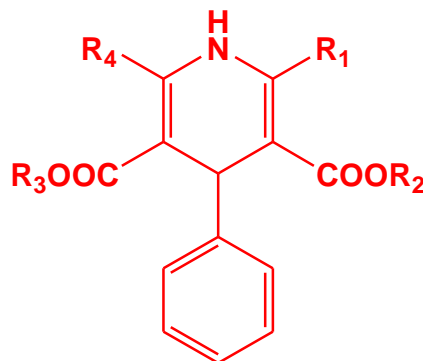
chinolony (parenterálně úč.)

dihydrochinolony

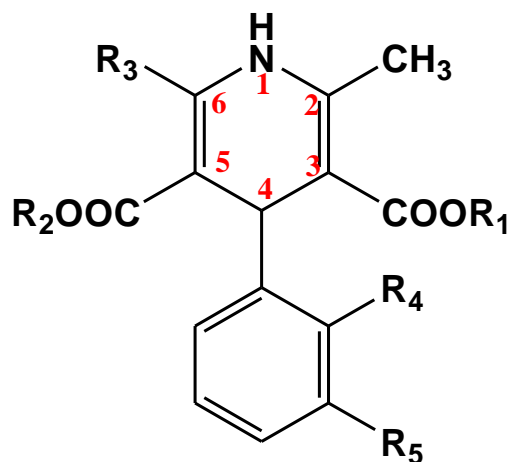
pyridony (neúčinné)

dihydropyridiny (p.o. účinné)

Dihydropyridiny - vztah struktury a účinku

„Dipiny“ spolu s beta-blokátory a inhibitory ACE zaujímají dnes mezi léčivy hypertenze a kardiovaskulárních poruch dominantní postavení.

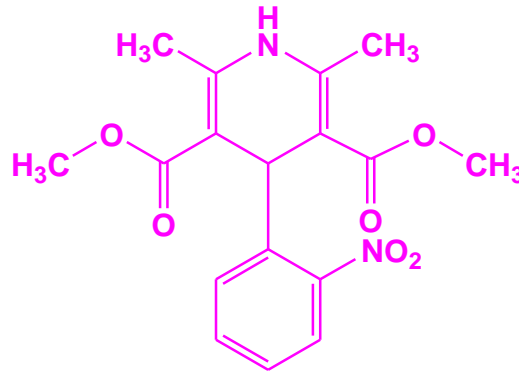
- 4-fenyl-1,4-dihydropyridinový skelet
- C₂ a C₆ – alespoň 1 metyl, kyano nebo amino substituent
- C₃ a C₅ – různě esterifikované karboxyly
- 4-fenyl – R₄ nebo R₅ elektronegativní substituent např. nitro, halogen

Základní farmakologická charakteristika dihydropyridinových derivátů

- **Vyšší selektivita k cévám** než látky typu fenylalkylaminu, které působí nejen na cévy, ale **blokují** i vstup iontů kalcia do buněk **myokardu**.
- **Minimální** vliv na srdeční kontraktilitu, frekvenci a AV vedení, **nepůsobí** proto antiarytmicky.
- **Ovlivňují hlavně cévy** – jejich indikace angina pectoris a hypertenze.
- **Nežádoucí účinky:** tachykardie (s rizikem arytmií), bolesti hlavy a perimaleolární otoky (okolo kotníků).

Dihydropyridiny I. generace

Nifedipin - má vazodilatační působení hlavně u buněk hladké svaloviny cév, **působení** na převodní systém myokardu je malé.

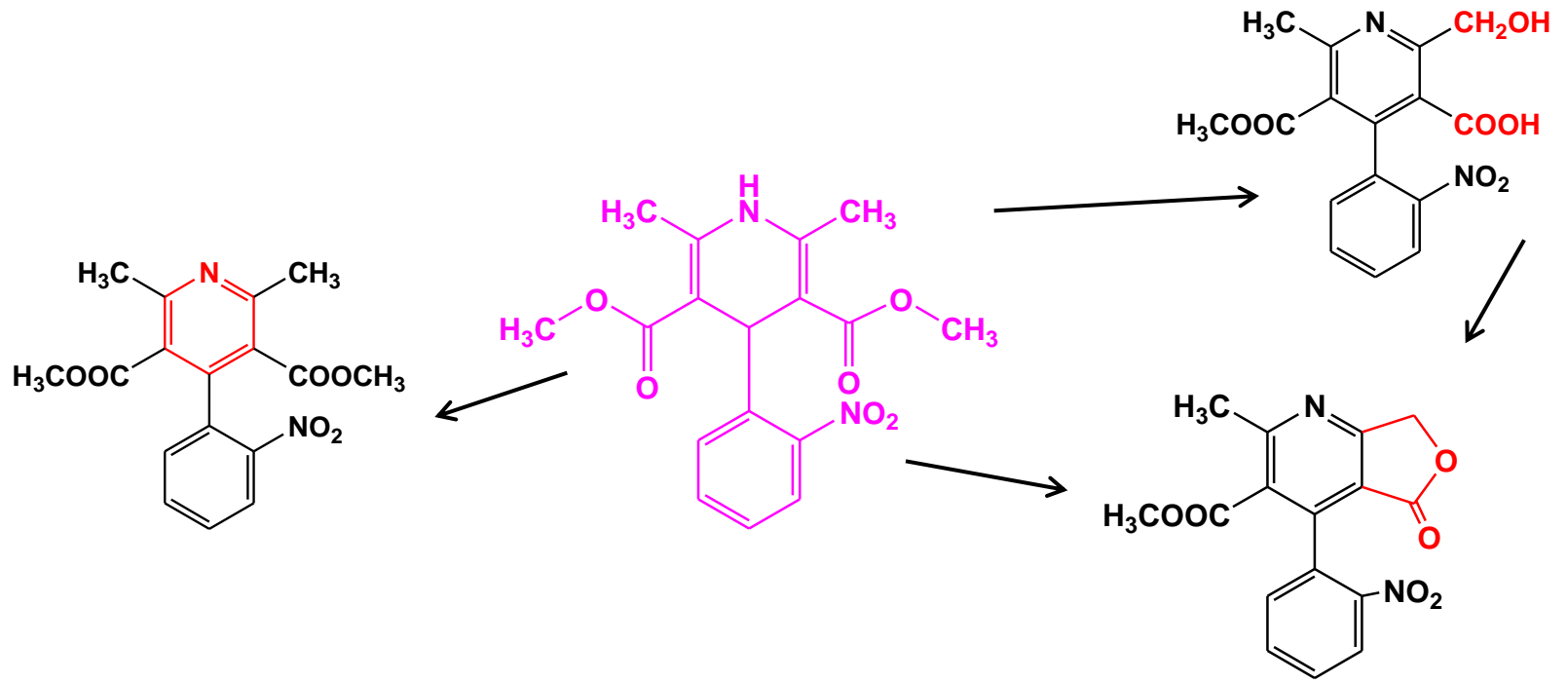

Indikace: hypertenze a profylaxe i terapie akutní a chronické koronární insuficience, především anginy pectoris, Raynaudovy choroby, a podobně jako jiné „dipiny“ účinkuje i diuretický a natriuretický.

NÚ: bolesti hlavy, zčervenání tváří a pocit horka, nevolnost, pocit zvracení aj.

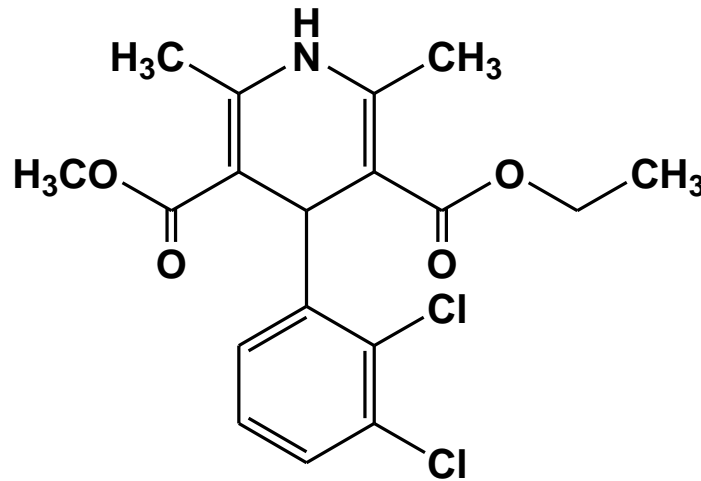
Nifedipin - metabolism

Dihydropyridiny II. generace

Vyšší selektivita k cévám, menší účinky na srdce a delší doba působení, podobně jako jiné „dipiny“ účinkuje i diureticky a natriureticky

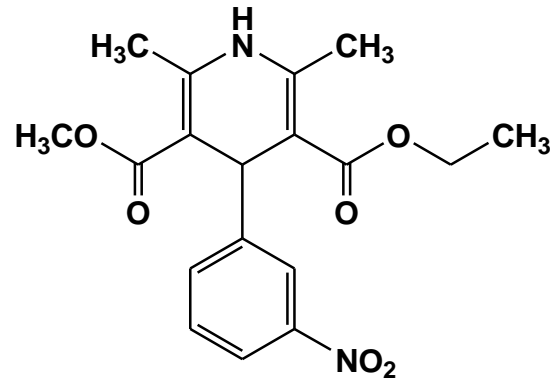
Felodipin

Indikace: mírná a střední esenciální hypertenze

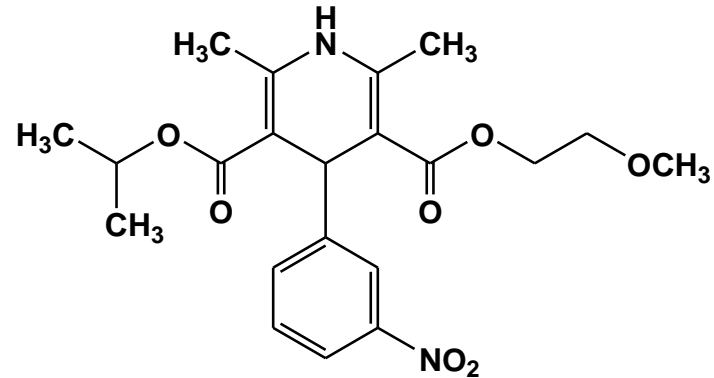
Dihydropyridiny II. generace

Nitrendipin

Indikace: antihypertenzivum

Nimodipin - je **lipofilnější** derivát

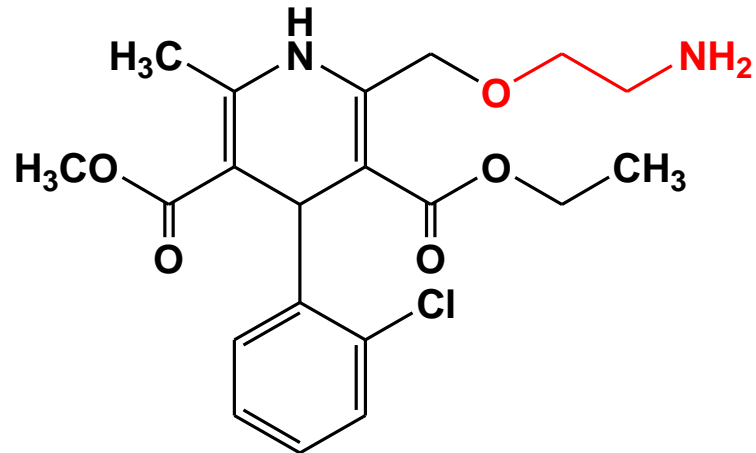

Indikace: poruchy **centrálního** prokrvení, včetně kognitivních defektů ve stáří, dále profylaxe a terapie ischemických poruch CNS v důsledku cerebrálních vazospazmů po nitrolebečním krvácení.

Dihydropyridiny III. generace

Vysoká **selektivita** k cévám, jejich účinek nastupuje **velmi pomalu**, a proto jejich podávání není spojeno **s rizikem** aktivace sympatiku a **vzestupu** srdeční frekvence.

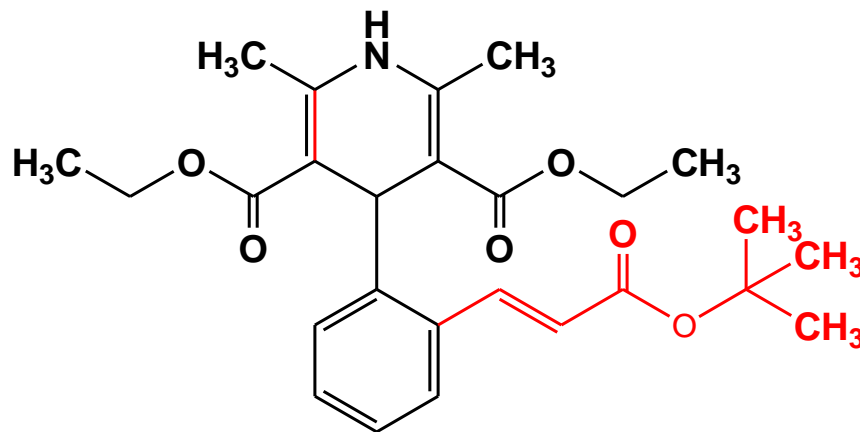
Amlodipin

Indikace: hypertenze, angina pectoris

Dihydropyridiny III. generace

Lacidipin - má vysokou lipofilitu a metabolickou stálost (*terc.* alkohol)

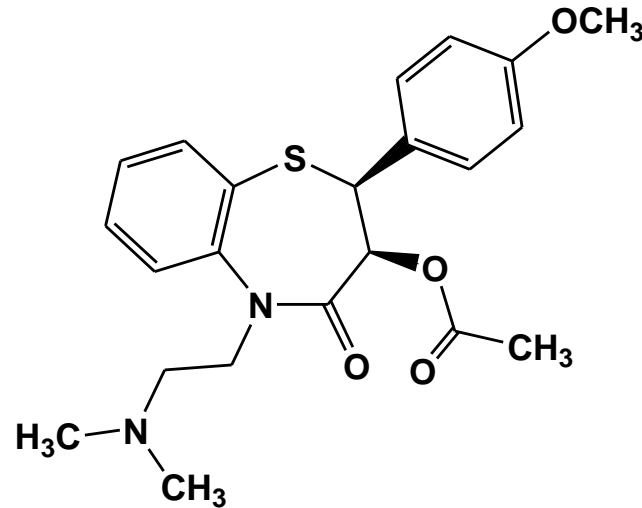

kyselina akrylová

Indikace: hypertenze, má **protrahovaný** účinek (dostačující dávka 1x denně), **nově** studován jako hypocholesterolemikum

Derivát - benzothiazepinu - I. generace

Diltiazem

Indikace: arteriální hypertenze a koronární poruchy, profylakticky u chronické srdeční nedostatečnosti nebo anginy pectoris.

V injekční aplikaci antidysrytmikum u paroxysmální supraventrikulární tachykardie (týkající se oblasti nad srdeční komorou)

MODULÁTORY RENIN-ANGIOTENSIN-ALDOSTERONOVÉHO SYSTÉMU (RAAS)

Inhibitory angiotenzin konvertujícího enzymu (ACE) – dipeptidylkarboxypeptidáza

- Jsou terapeuticky **účinná** a bezpečná **antihypertenziva**, významně se uplatňují také v terapii **srdeční nedostatečnosti a infarktu myokardu**,
- výrazně **snižují** morbiditu a mortalitu i u vysoce rizikových pacientů včetně diabetiků,
- výsledkem působení inhibitorů ACE je **významný pokles periferní cévní rezistence a mírný venodilatační účinek**,
- a **nemají žádné metabolické účinky**, neovlivňují sérové lipidy a glycidy.

Nežádoucí účinky:

hypotenze, hyperkalemie,

suchý kašel,

poruchy hlasu,

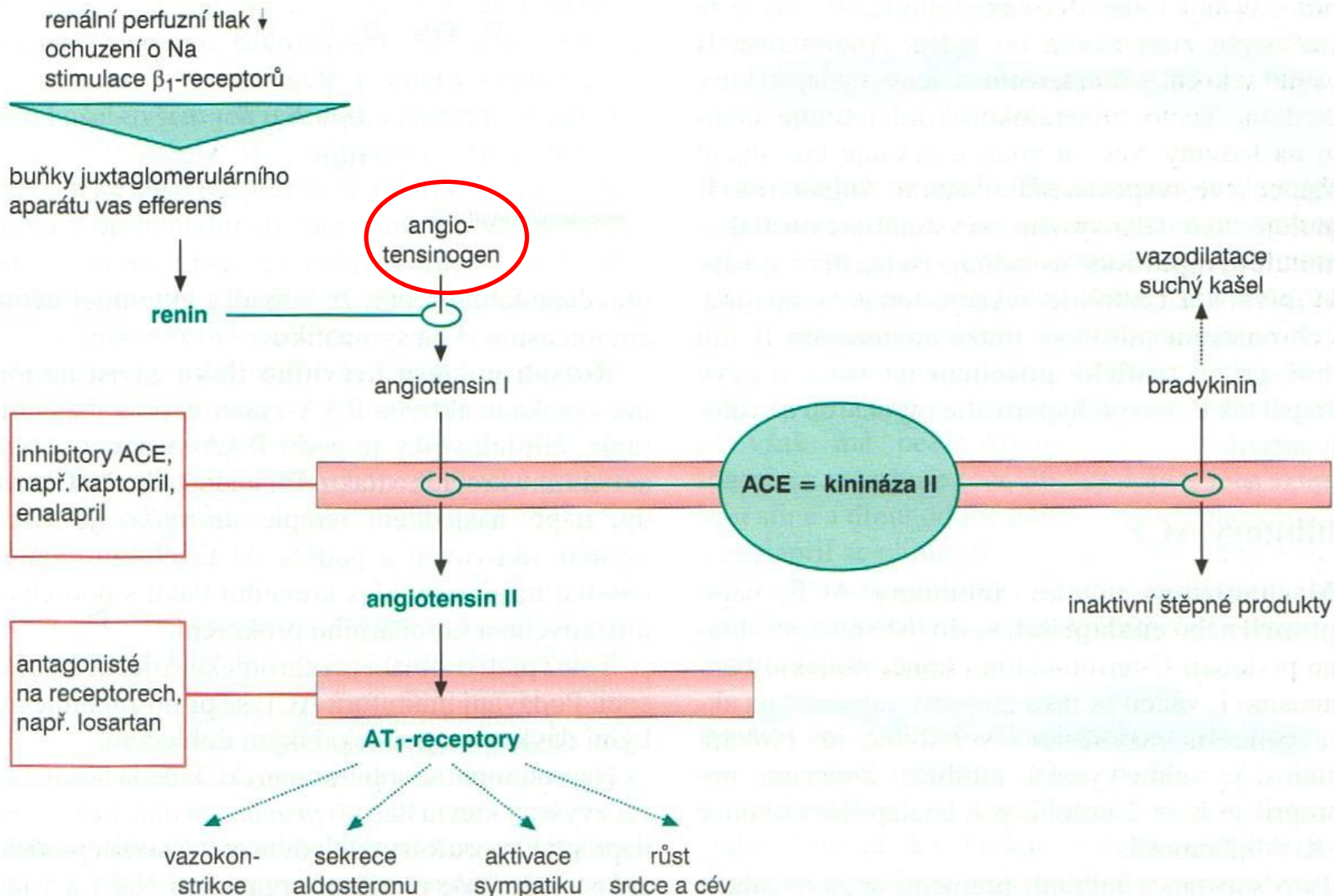
alergické kožní reakce,

angioedém (otok v hlubokých vrstvách kůže)

a zažívací obtíže.

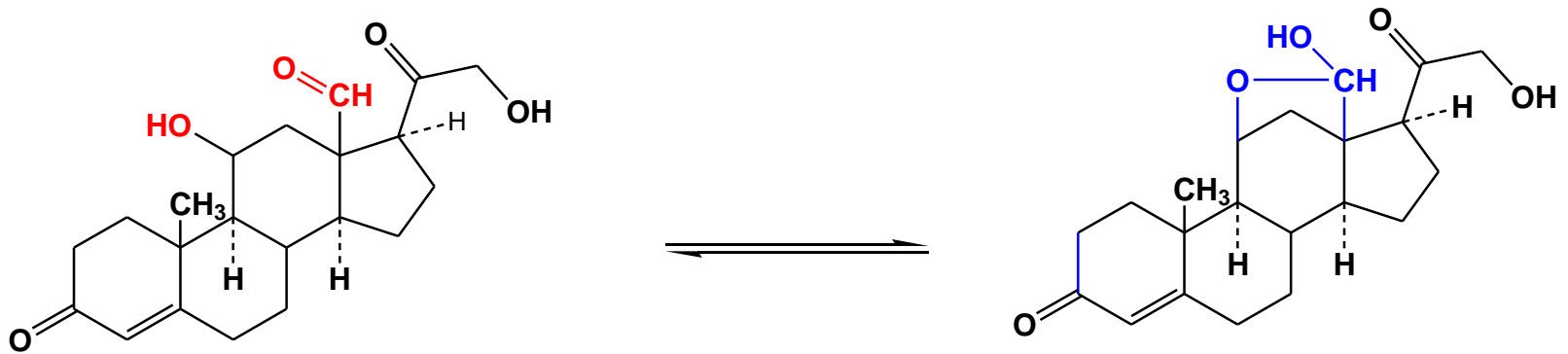
Renin-angiotensinový systém a farmaka, která jej ovlivňují inhibičně

Účinky angiotenzinu II

- Angiotensin II se **váže** na speciální receptory označované **AT₁ a AT₂**.
- Působí mimořádně **silně vazokonstrikčně** (hlavně v arteriálním řečišti, ale i venózním) – **zvýšení** krevního tlaku.
- Zvyšuje **sekreci aldosteronu** a jeho výdej z kůry nadledvin - **retinuje** účinkem na ledviny NaCl a vodu, zvyšuje objem obíhající krve, respektive žilní návrat.
- Angiotensin II **stimuluje sympatikus** – na periférii usnadňuje **synaptický** přenos a centrálně **zvyšuje** tonus sympatiku.
- Při chronickém působení vyvolá **trofické působení na srdce a cévy** – hypertrofie myokardu (zesílení stěny) a svaloviny arterii.

Aldosteron

Aldosteron

- Vzniká v **kůře** nadledvin - v *zona glomerulosa*, podporuje ACTH z předního laloku hypofýzy.
- Jeho produkci **stimuluje** hormon angiotensin II (jako konečný produkt renin-angiotensinového systému).
- Podle chemické povahy ho řadíme společně s kortikosteronem do skupiny **mineralokortikoidů**.
- Způsobuje **zpětnou** resorbci Na^+ iontů a vody v ledvinných tubulech z primární moči a naopak vylučování K^+ a H^+ iontů.
- Regulace produkce se děje **zpětnovazebným** mechanismem, tzn. zvýšením tlaku a koncentrací Na^+ v krvi se produkce aldosteronu brzdí.

Vývoj ACE inhibitorů

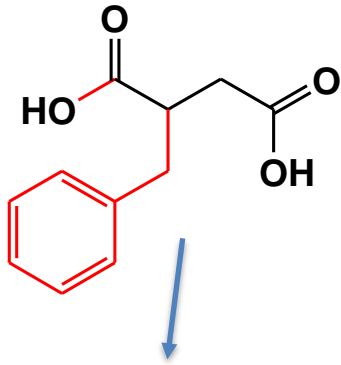
První inhibitory ACE:

- přírodní peptidy a to **pentapeptid** - **5-oxoPro-Lys-Trp-Ala-Pro**
(rychlé odbourávání)
- **nonapeptid teprotid izolovaný** z jedu brazilského hada Bothropa jararaca

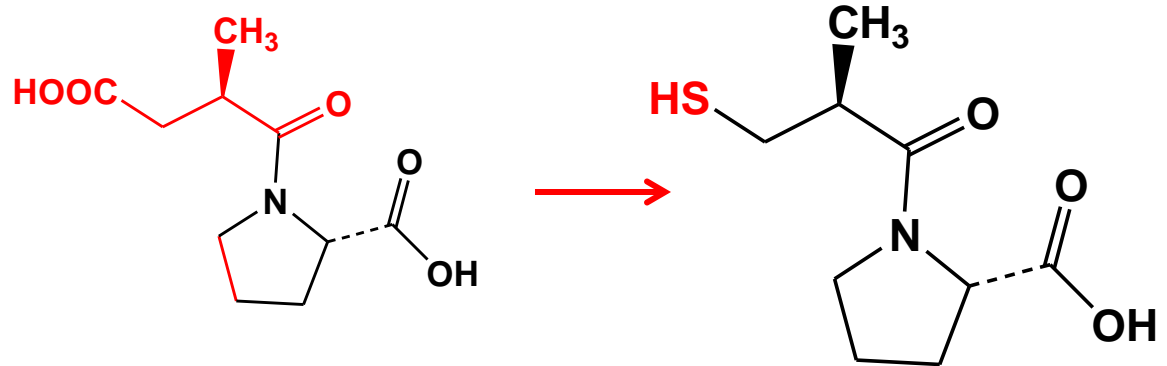
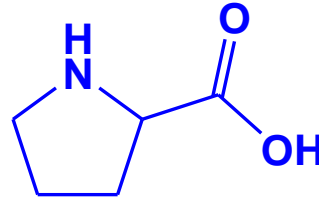

Nákladnost syntézy, **perorální** neúčinnost a nutnost **parenterálního** podávání.

Vývoj ACE inhibitorů

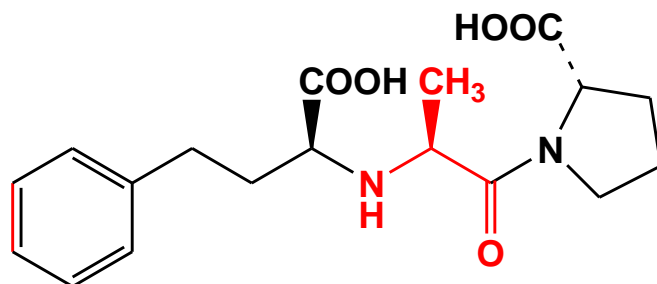
inhibitor karboxypeptidasy

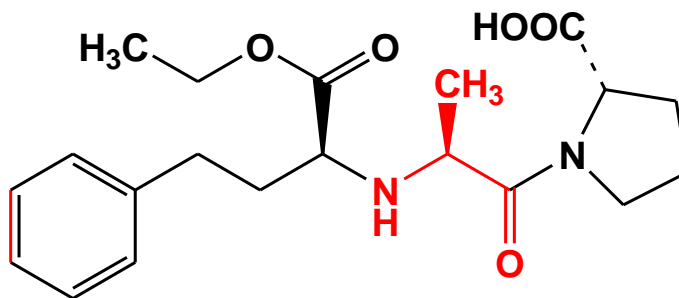
Kaptopril - první p.o. inhibitor ACE.

Indikace: vedle hypertenze též městnavé srdeční selhání (zadržování tekutiny a tvorba otoků), diuretika účinek zesilují.

Enalaprilát – špatná vstřebatelnost, **i.v.** aplikace

Enalapril - nejužívanější hypotenzivum ze skupiny „prilů“, **perorálně účinný!**

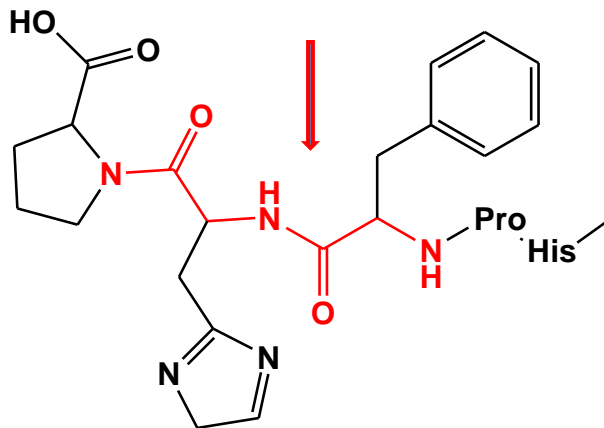

Indikace: jsou indikovány u hypertenzí různého stupně a u srdeční nedostatečnosti. Jako ostatní „prily“ jsou vhodné pro **kombinaci** s thiazidovými diuretiky.

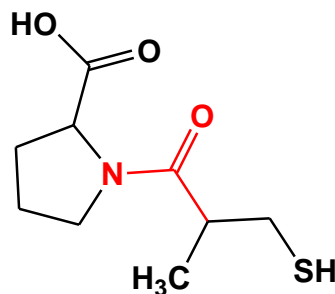
Mechanismus účinků:

angiotensin I (C-terminal)

rozštěpení účinkem
ACE

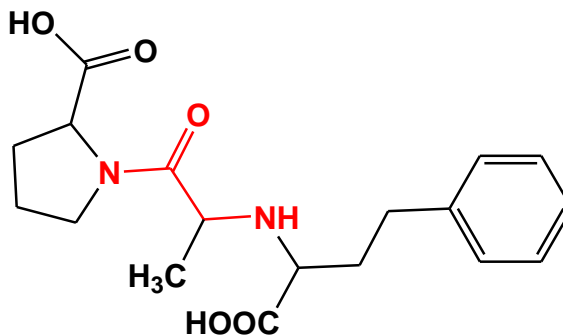

Kaptopril

falešný substrát, vazbou na
aktivní místo enzymu jej
reverzibilně blokuje

Enalaprilát

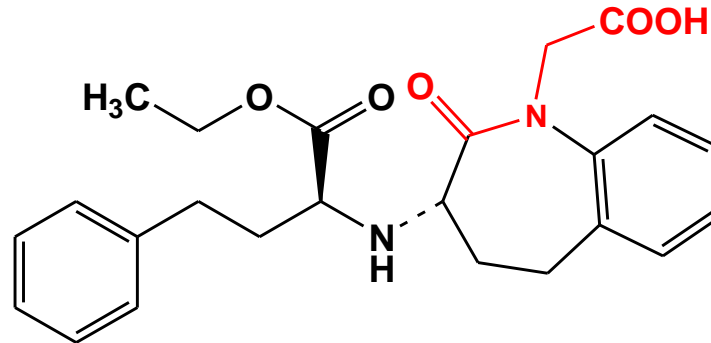

Další inhibitory ACE

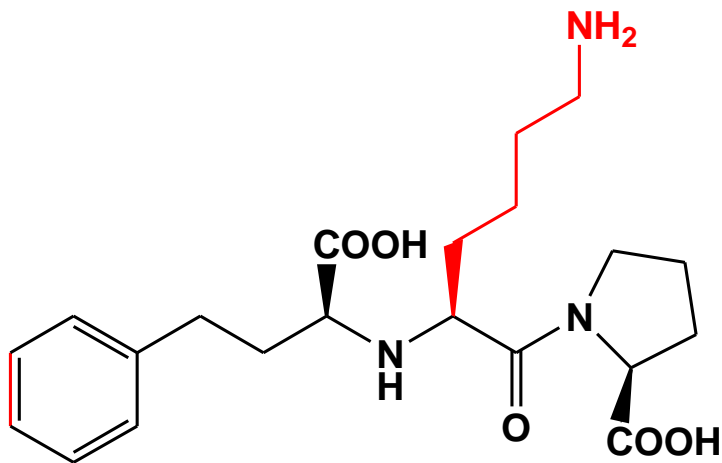
- Výhody - dobrá **účinnost** a **snášlivost** při hypertenzi a při insuficienci myokardu.
- Používané analogické látky jsou **strukturálně** příbuzné enalaprilu.
- **Farmakologicky** se kvalitativně mezi sebou neliší, **rozdíly** jsou ve farmakokinetice.
- Většina látek jsou **prekurzory** (pro-drugs).

Benazepril

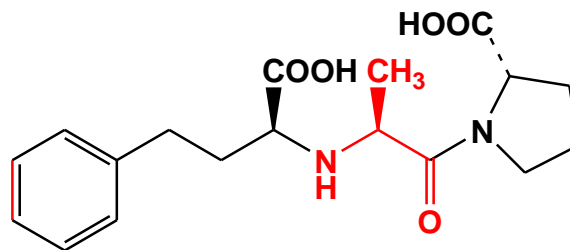

Indikace: hypertenze a městnavé srdeční selhání.

Lisinopril - není pro léčivem, lysinový fragment zvyšuje lipofilitu, po p.o. aplikaci je dobře vstřebatelný.

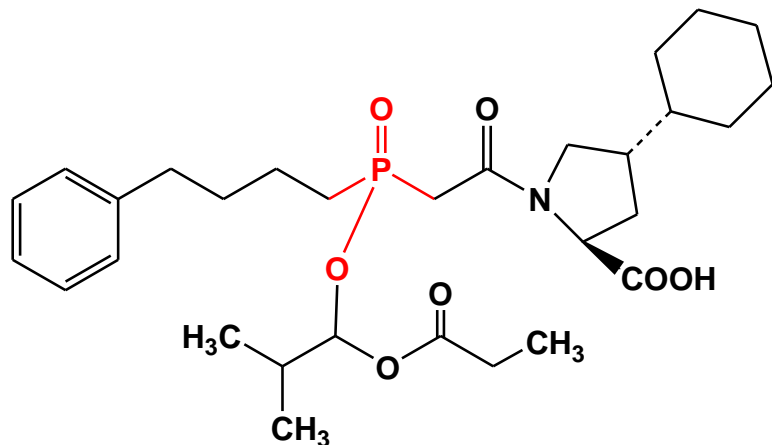

Enalaprilát

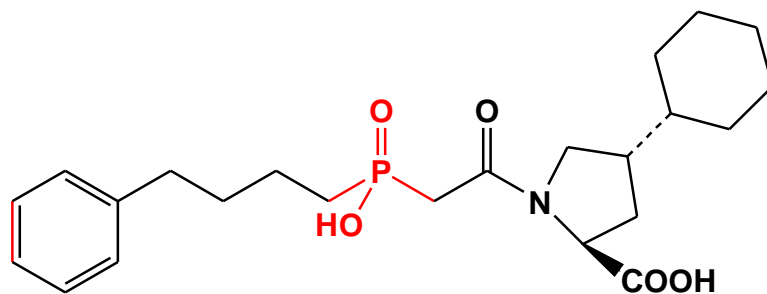
Indikace: u esenciální hypertenze i srdeční nedostatečnosti, enalapril v účinku převyšuje.

Fosinopril - proléčivo

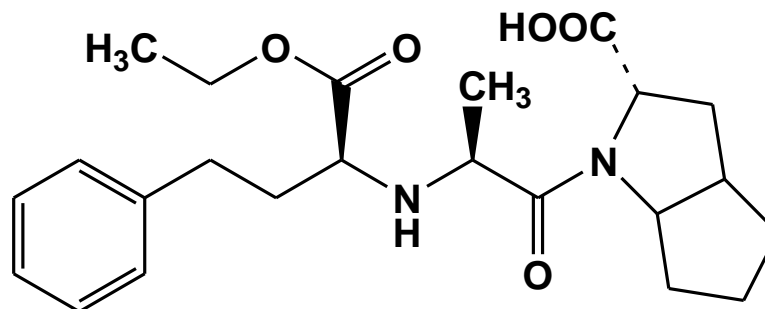

Indikace: spolu s enalaprilem a lisinoprilem se řadí mezi **dlouhodobá** antihypertenziva - aplikace **1x denně**.

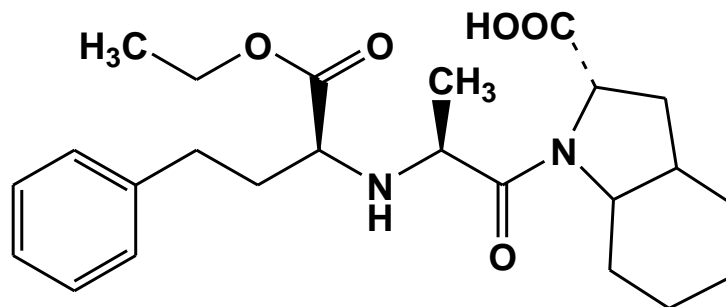
Fosinoprilát

Ramipril

Trandolapril

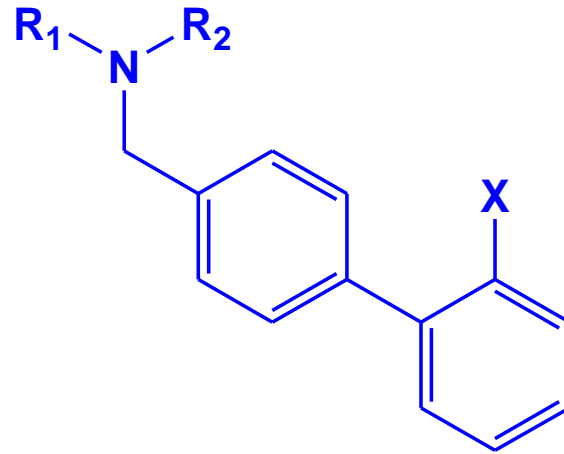
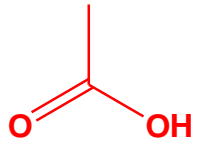
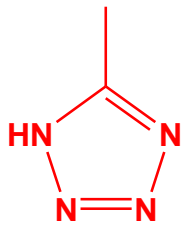

Indikace: hypertenze a mírná srdeční nedostatečnost, v **aktivitě** enalapril **převyšují** (zvláště trandolapril).

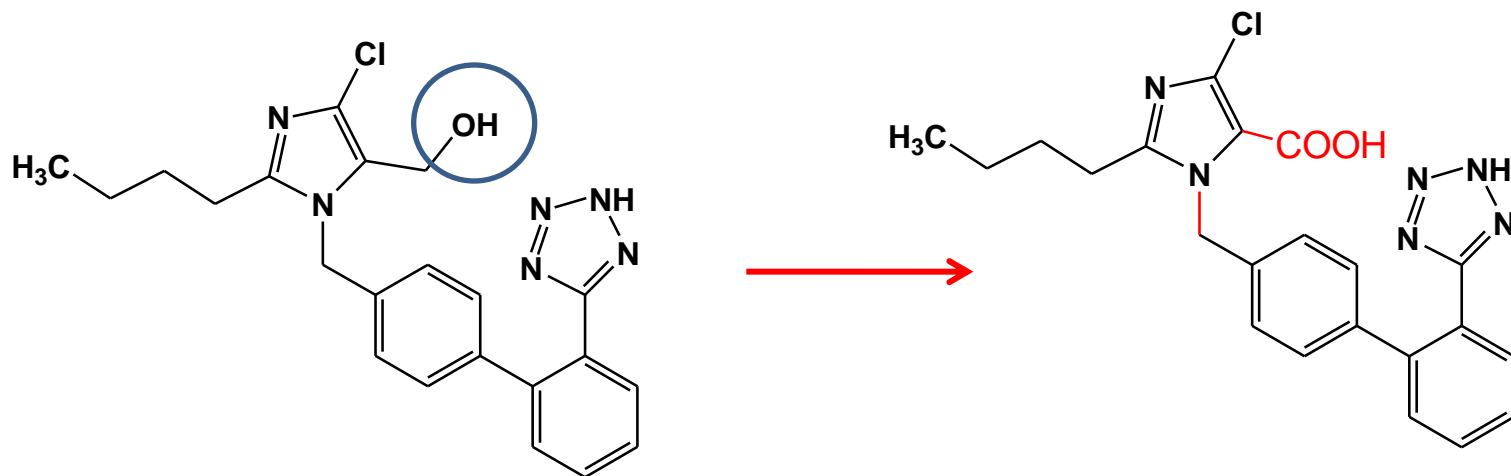
Kompetitivní antagonisté angiotenzinu II - nová skupina antihypertenziv

- MÚ - kompetitivní antagonismus angiotenzinu II na AT_1 -receptorech.
- Angiotenzin II má **přímý vazokonstrikční účinek** a **stimuluje** také **vyplavování aldosteronu a noradrenalinu**.
- Oproti inhibitorům ACE účinkují i v případě, když dochází ke **konverzi angiotenzinu I na angiotenzin II jinými cestami než ACE** (účinkem nespecifických **aminopeptidáz**).
- **Nezvyšují** koncentraci **bradikininu** a dalších peptidů, kt. jsou zodpovědné za **nežádoucí účinky** – kašel, angioedem (otok vznikající na různých místech organismu).

Sartany

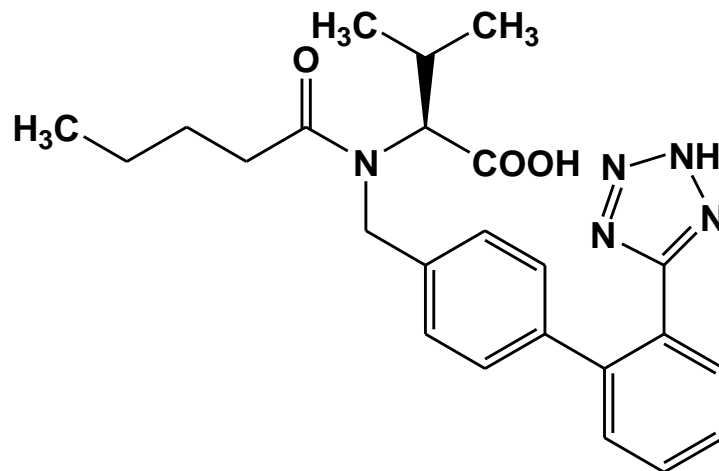
Losartan – selektivně blokuje **podtyp AT₁** - aktivní metabolit - má **dlouhý** eliminační a farmakologický poločas, snižuje celkovou periferní rezistenci.

Indikace: esenciální hypertenze, může se **kombinovat** s diuretiky, nebo i **jinými** antihypertenzivy (betalytiky, kalciovými blokátory).

Ovlivňuje **tukový metabolismus** - **nově** studována možnost jeho využití jako anobezika.

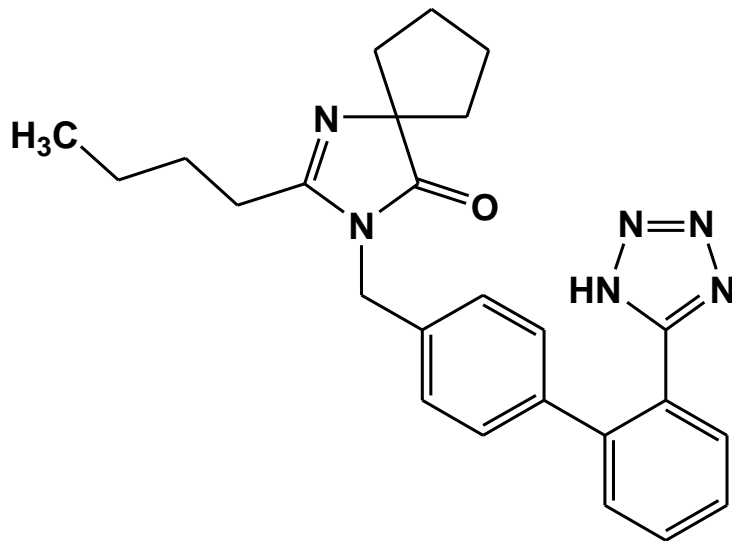
Valsartan - blokuje AT_1 – receptory, z hlediska farmakokinetiky i nežádoucích účinků je podobný **Losartanu**.

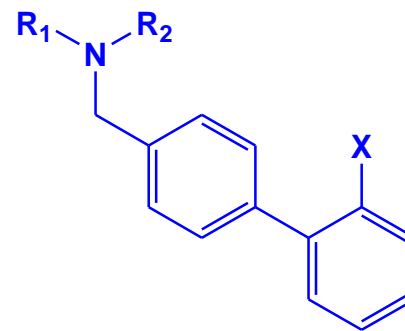
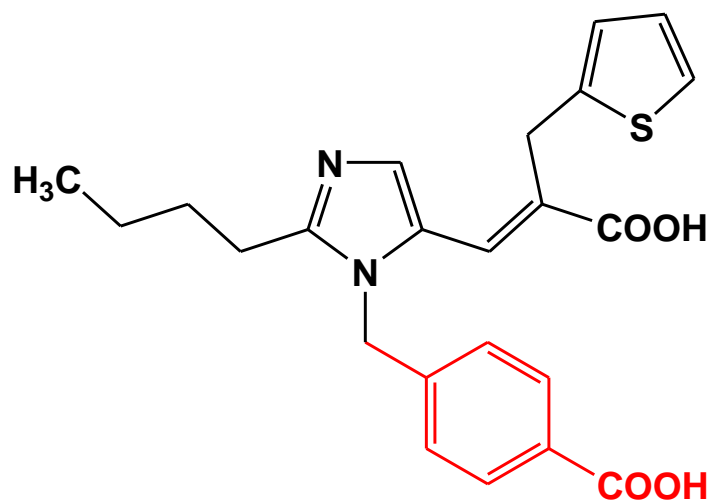
Indikace: u *esenciální* hypertenze, ev. též v kombinaci s diuretiky a jinými antihypertenzivy.

Irbesartan - liší se od předchozích dvou látek především delším eliminačním poločasem (11 až 15 h) a rychlejším nástupem účinku.

Eprosartan – výrazné strukturální modifikace

PŘÍMÁ ANTIHYPERTENZIVA

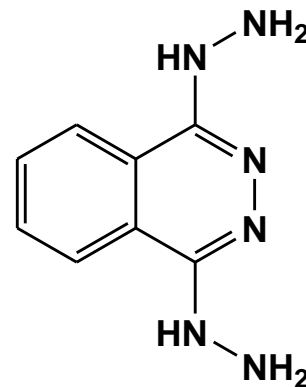
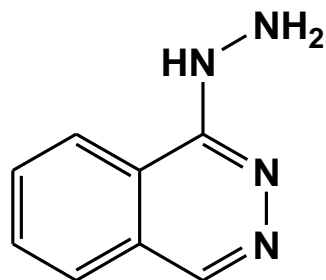
- Vyvolávají **periferní vazodilataci** **přímým** působením na **hladké svalstvo cév**, kterým se snižuje periferní odpor.
- Účinek je vyvolán **bez** účasti sympatiku a jeho receptorů.
- Z chemického hlediska se jedná o **heterogenní** skupinu.

Hydrazinové deriváty

- Vyvolávají **periferní vazodilataci** a potlačují vazokonstrikční podněty, které mají **původ v CNS**.
- Vazodilatace je důsledkem **přímého působení** na **hladké svalstvo arteriol**, kterým se snižuje periferní odpor.
- **Nežádoucí projevy** - tachykardie a zvýšená sekrece reninu (retence sodíkových iontů a vody).
- Při delším podávání se doporučuje podávat je **spolu s diuretiky a betalytiky**.
- Byla hojně používána v šedesátých letech - **mají jen okrajový význam**.

Hydralazin – vyvolává mohutnou vazodilataci, snížení periferní rezistence je výraznější v koronární, mozkové, ledvinné a splachnické oblasti než v kosterních svalech.

Dihydralazin

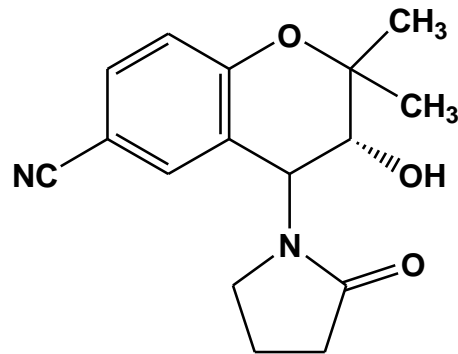
INDIKACE: různé druhy hypertenze a srdeční nedostatečnost, vhodná je kombinace s diuretiky a na potlačení nežádoucí tachykardie s betalytiky.

Aktivátory draslíkových kanálů

- **Výskyt** draslíkových kanálů v CNS, **cévní** systém, bronchy, gastrointestinální a urogenitální trakt, **myokard**.
- Specificky „**otvírají**“ ATP-senzitivní K-kanály (K_{ATP} -kanály).
- Zvyšuje se **odtok** draslíkových iontů z **vnitřního** do **vnějšího** prostoru buňky.
- **Hyperpolarizace** buněčné membrány a **relaxace svalstva cévních stěn**.
- **Perspektivní látky** jako kardioprotektiva-antiischemika, antiastmatika a léčiva urogenitálních poruch (inkontinence, impotence).

Aktivátory K-kanálů typu benzopyranů

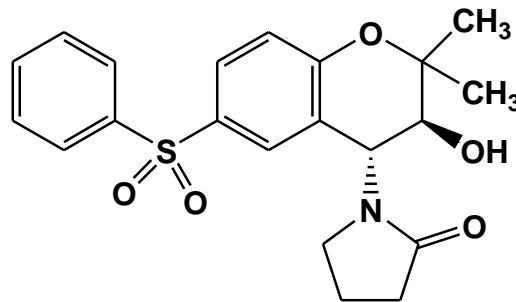
Kromakalim

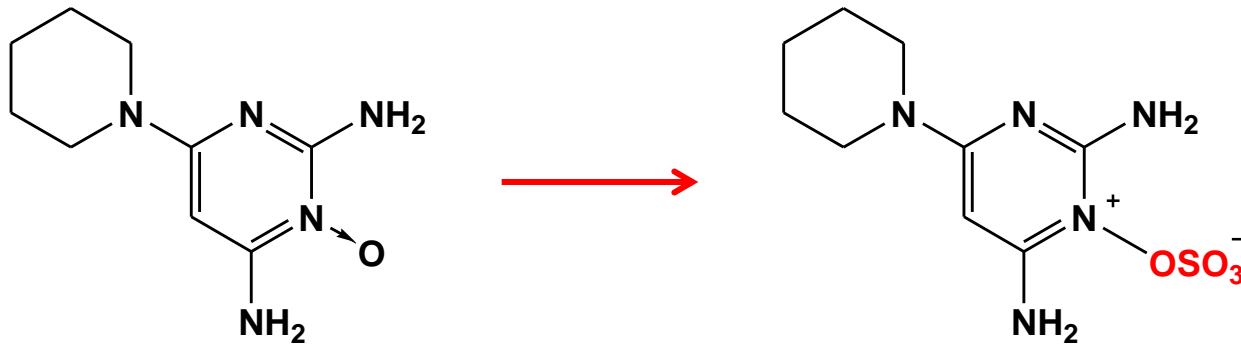
Levkromakalim (S)-(-)

Převyšují účinek blokátorů vápníkových kanálů typu dihydropyridinů

Rilmakalim

Minoxidil– je proléčivem, které účinkuje teprve po **metabolické** aktivaci na **minoxidil-O-sulfonát**.

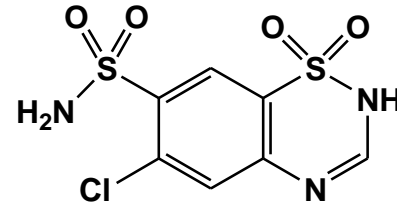
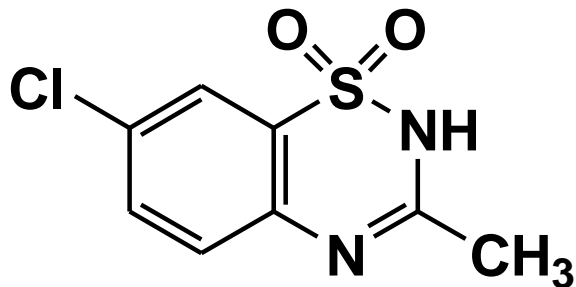

MÚ: otevírá K⁺ kanály – **stabilizace** membrány, a **potlačuje kontrakční** schopnosti buněk hladkých svalů.

Indikace: závažná život **ohrožující** hypertenze, zvláště u hypertenzních pacientů s ledvinným selháním.

Diazoxid – nemá diuretické účinky

Chlorothiazid

Indikace: u náhlých hypertenzních krizí na **krátkodobé** snížení tlaku u těžších **maligních hypertenzí** hospitalizovaných pacientů.

Z důvodu **retence** elektrolytů, doporučuje se současně podávat **diuretika**, která antihypertenzní efekt potencují.